DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE

MEDICAMENTORUM MODO OPERANDI IN CORPORE VIVO.

SPECIMEN QVARTUM.

QUAM

PROPITIO NUMINE DIVINO
ET
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE

DN. D. MICHAELE ALBERTI,

POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ CONSILIAR. AULICO, MEDICINÆ ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, ACADEM. CÆSAR. NAT. CURIOS. COLLEGA,
FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,
PATRONO, AC PROMOTORE SUO
CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORIS,

ſummisque in arte Medica Honoribus, Inſignibus ac Privilegiis
rite ac decenter obtinendis,
Horis ante- & pomeridianis. d. Septembr. MDCCXX.
Publicæ ventilationi ſubmittet

ALBERTUS CONRADUS KAULITZ,

QVEDLINBURGENSIS.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

VIRO
EXCELLENTISSIMO CONSULTISSIMO
AC
EXPERIENTISSIMO
DOMINO
DN. MICHAEL
KAULITZIO,
POTENTISSIMI REGIS BORUSSIA
MEDICO AULICO, ET SERENISSIMI PRINCII
ANHALTINI CONSILIARIO ET ARCHIA-
TRO

Domino Parenti ſuo omni pietatis & obſervantiæ cultu æternum devenerando

Diſſertationem hanc ſuam Inauguralem

animo obſequioſo filiali dicat & conſecrat

ALBERTUS CONRADUS KAUL

PROOEMIUM.

SCientia rerum, licet à *Seneca Ep. 31. bonum* hominis & à *Socrate apud Laertium Lib. 2. unicum bonum* appelletur, imo proinde multis & miris elogiis paſſim exornetur, tamen in variis caſibus & occaſionibus illius ſplendor non coruſcat, ſed obſcurior evadit, ut in eandem tunc cadat illa inſcriptio: *Plus fumi, quam Lucis!* non quidem ſermo nobis eſt de polymathia, de qua *Anaxarchus in Libro de Regno* ſcribit: *multa & varia doctrina multum quidem juvat, multum autem lædit eum, qui poſſidet*: ſint nobis modo exempli loco ſcientiæ rerum quæ frequentius occurſant, quantæ non vulgo de iisdem circumvolant opiniones! ut merito exclamare debeamus, quot capita, tot ſenſus, quot eruditi tot ſententiæ! quantus non vulgo floret numerus ſectarum & tamen quælibet in caſtris & ſub vexillo veritatis militare putat: inde forte injuriam quisquam plurimis aſſertis inferret, ſi fidem ipſis denegaret & quod vera ſint, dubitaret: aſt quo magis ſpe-

cioſæ tales ſcientiæ vulgo exiſtunt, eo magis otioſæ & vanæ eſſe deprehenduntur: contra vero quo magis ſimplices, perſpicuæ & citra tropum propoſitæ ſunt, eo magis ſinceræ & veræ exiſtunt: Quousque quæſo ſe extendunt ſcientiæ ex Ebræorum & ſic dicta Moſaica Philoſophia Myſtica, Cabaliſtica & Hieroglyphica petitæ? quæ non in iisdem florent conjecturæ, opiniones, traditiones, ſuppoſitiones & imaginationes! Sane impium eſſet de benigniſſimo creatore præſumere velle, quaſi veritatem adeo celaverit, cum potius indubiæ veritates, quotquot illarum conſtant & proſtant, utplurimum ſimpliciſſimæ exiſtant: Et quid non ſcientiarum fulgorem, nitorem & certitudinem magis impedit, quam cacoetheum illud eruditorum malum, quando res illas, circa quas verſantur curioſe & ſpecioſe proferre laborant; cum viciſſim multi ad certitudinem perveniſſent, ſi in ſimplici via inceſſerint: Quantum detrimenti attulerint ſcientiis ſubtilitates ex variis ſimulacris & ſimilitudinibus collectæ, inter alias ſcientias tam Phyſica, quam Theoria Medica atteſtabitur, in quibus varia talia dogmata occurrunt, quæ quoad factum & externum ornatum pulchra, ſed ſimul fatua ſunt, ut mulier illa cujus in *Proverbiis Cap. 11. v. 22.* mentio injicitur: qualis ſcientia & Theoria ſi bona appellari meretur, malum omnino promittit Practicum; & hæc *ſtudia ſcientiæ*, ut cum *Ambroſii* verbis eloquamur, *ſine factis, haud ſcio, an etiam involvant magis, quam adjuvant:* eapropter ſteriles omnino ſunt ſcientiæ & expectationem boni fructus deſtituunt. Adeo deperditi proh dolor! hodienum ſunt modi indagandi veritatem, ut in ſubſidium perſpicuitatis variæ fingantur figuræ, quas craſſa

phan-

phantaſia arripit & exinde varia theoremata concipit & obtrudit, hinc eo usque degenerant ſcientiæ, ut interdum de veritate rei dubitetur, ſi ipſa res craſſo tali modo concipi haud poteſt: hujus nævi ſpecimina multiplicia in philoſophia corpuſculari & Theoria medica mechanica occurrunt, ubi variæ figuræ, qualitates & relationes excogitantur & ſupponuntur, quæ non modo in prima ſua facie & inventione dubiæ & incertæ ſunt, ſed & in reliqua applicatione valde ceſpitant, ut ſatis ſæpe luculentæ & craſſæ petitiones principii cum demonſtrationum ornamento ſuperbiant: ſed ne extra ſphæram progrediamur, maneamus tantum in Theoria medica, quot non in eadem paſſim occurrunt aſſimilationes & nonnunquam ſubriſione dignæ comparationes? quot non finguntur antliæ, ſiphones, cylindri, emboli, epiſtomia, vectes, trochleæ, hypomochlia, niſus, elateres &c. quot non huc trahuntur experimenta curioſa, artefacta, quæ quia animum delectant, facile innocentia & curioſitatibus immerſa ingenia corripiunt atque corrumpunt, ut poſthac ſpecioſis ejusmodi erroribus adeo tenaciter animus adhæreat, quo minus ſimpliciores & ſinceriores demonſtrationes agnoſcantur, apprehendantur & præferantur: utut vero ejusmodi animadverſiones ſpecioſæ & curioſæ interdum videntur, tamen adeo operoſæ & implicatæ ſunt, ut nunquam ſine grandi ſuppoſitione ad corpus vivum applicentur: hinc tot irritationes & ſtimulationes excogitantur, quæ mere materialibus qualitatibus imputantur: hinc illæ traditiones, quod corpus per ſe activum ſit, addita illa ratione & (qualis eſſe creditur) demonſtratione, quaſi deus materiæ concreave-

rit & indiderit motum, aut addita illa exclamatione! qualis illa eſſe debeat materia, quæ motu prædita non eſt? hinc illa aſſerta quod materia ſentiat, quod ſenſus detur ſine ratione, adeoque cauſis phyſicis & mechanicis nitatur: hinc corpus tanquam artificioſiſſima machina producitur, quæ ſi læſa eſt, tamen illius etiam capacitatis eſſe creditur & ſupponitur, quod ſub hac læſione ſe ipſum tamen reſtituere & reparare poſſit; addita illa demonſtratione, ſi homines tam artificioſas machinas conficere poſſunt, quidni Deus omnipotens potuerit talem machinam parare, quæ ſe ipſam curare & emendare debeat queatque: inde illæ concluſiones à potentia dei ad exiſtentiam rei: inde illæ argumentationes à poſteriori, quia homines ſponte curantur, ergo corpus ſe ipſum reſtituit! cur? quia Deus potuit talem machinam conficere, quæ læſiones ſuas reparare poſſit: non quidem tales opiniones ſelegimus, quo easdem refellamus, id tantum brevibus indicamus, quod talium aſſertorum veritas nondum ſit perſpicua & quod multæ atque ſonticæ difficultates illa premant, ut propterea evidentiores demonſtrationes requirantur: Quod cauſas morborum attinet, tunc non levis ſane labes hanc ætiologiam detinet, dum iterum operoſæ & ſpecioſæ ſententiæ paſſim circumvolant: hinc mox diverſæ ſalium ſpecies & humorum acrimoniæ, mox diverſa fermenta, alibi variæ obſtructiones, nonnunquam peculiares ſpirituum tumultus & ſeditiones &c. accuſantur, quæ cauſæ deinde utplurimum in nuda ſuppoſitione ſubſiſtunt, licet in diffuſas & ſpecioſas Pathologias trahantur, ut proinde facile quisquam de ſinceritate & veritate

rita-

ritate illius Pathologiæ judicare poſſit. In Therapia denique hactenus duplex labor viguit, dum in priori circa indagationem principiorum in medicamentis & virium, principiis illis reſpondentium, medici valde occupati & ſolliciti fuerant, quæ vero disquiſitio in quantum veritati conſona ſit, facile judicare licet, dum alius ſtatus eſt, quando remedia ſunt abſtracta & ſimplicia, alius vero quando ſunt in concreto ſive in mixtione, ſecundum quem ſtatum differunt etiam quoad vires: in poſteriori viciſſim non parum operæ hactenus impenderunt medici philoſophi in inquirendo intricato illo modo medicamentorum operandi, ſub ſpe, quaſi hæc notitia multum ſcientiæ medicæ veritatem adjuvare debeat: neque etiam in hoc ſtudio ſimiles imaginationes deficiunt, ubi modo certæ remediorum figuræ ſupponuntur, quibus ad diverſos poros partium fluidarum æque ac ſolidarum diverſa relatio adſcribitur; modo diverſa gravitas & ponderoſitas de medicamentis prædicatur, cui proinde diſcrepans valor in partes corporis humani adſcribitur, qui ſatis ſæpe obſcuris admodum fundamentis nititur: ſicut vero omnis ſcientia partim ſolidis, partim infirmis fundamentis niti poteſt, imo ſicut ſcientiæ & veræ & falſæ paſſim proponuntur, ut & ſicut ſcientiæ quædam in alio ſchemate utiles, ſub alia vero facie ſteriles eſſe poſſunt, ita idem valet de hac inquiſitione modi medicamentorum operandi: etenim dantur in hac conſideratione Theoriæ ſubtiles & ſpecioſæ, ſed ſane admodum infœcundæ: propterea vero hæc animadverſio non penitus aut abſolutè otioſa & infructuoſa eſt: modo in eadem communes illæ evagatio-

nes

nes evitentur: neque vero etiam eapropter concludendum eſt, quaſi hæc indagatio & ſimplex notitia modi operandi medicamentorum eſſentialis pars Therapiæ ſit: quin potius alibi monitum fuit, quod communi illa ſcientia hujus modi operandi Medicina practica commode carere poſſit: quin potius interdum ejusmodi ſubtilitates animum confundunt atque detinent, quo minus ſimplici & ingenuo ſtudio vere medicos & ſinceros effectus proſequatur; unde potius monendum eſt, quo hæc conſideratio cum prudenti diſcrimine tractetur & quantum fieri poteſt atque debet ad Praxin medicam dextre applicetur: ſed cum hæc animadverſio Tribus modo Speciminibus commendata ſit, haud inutilis labor erit ſi de MEDICAMENTORUM MODO OPERANDI IN CORPORE VIVO Specimen Quartum & illud etiam in hac diſquiſitione ultimum Inaugurali hoc actu exhibeamus & quæ adhuc in hac tractatione reſtant, brevibus adjiciamus & ſuppleamus: Annuat itaque divina benedictio huic labori atque propoſito, quo ad vota cedat & ſuccedat, artem medicam adjuvet, veritatem confirmet & omnem reliquum fructum iterum in fontem divinæ benignitatis transferat, quo omne noſtrum conamen gloriam DEi augeat.

§. I.

CUm in *præcedentibus Speciminibus*, præſentem tractationem de *medicamentorum modo operandi* concernentibus, *Evacuantium* æque ac *Alterantium* remediorum mentio facta fuerit, ita impræſentiarum adhuc meditatio

inſti-

inſtituenda erit, de *quibusdam Alterationum Therapevticarum* ſpeciebus, quales videlicet in *Schola* æque ac *Praxi* medica uſitatæ ſunt & partim *emendationem humorum*, partim *præparationem organorum*, partim denique *correctionem motuum* attinent: cum itaque hic modus medicamentorum operandi ita aliquando, ſepoſita nimia ſubtilitate, *explicari* poſſit, quo *praxin medicam ſublevet*, illiusque *ſecuritatem* & *dexteritatem* promoveat, hinc in reſiduis *Alterationum* ſpeciebus exponendis & commendandis vires noſtras tentabimus, quo hac vice *alibi ceptum* hoc negotium ad *finem ſuum* perducamus: dum vero *Alterantium* remediorum reminiſcimur, neceſſarium eſſe judicamus, quo *plebejum* illum conceptũ declinemus, qui *paſſim* de Alterantibus remediis circumfertur, quaſi hæc medicamenta *ejus efficaciæ* ſint, quo *pravas* & noxias *eſſentias* & *qualitates* materiarum *abſolute invertant*, auferant & extinguant, ut plane *abolitæ* ſint; cum potius ſana *ratio* ſuadeat & inculcet, quod in *ordine naturali* & ſecundum potentias *phyſicas eſſentiæ* materiarum ſint *immutabiles* & *qualitates pernicioſæ* non annibilari, ſed tantum aliquo modo *emendari* & *retardari* queant: illuſtrabimus hanc conſiderationem cum *exemplo* quodam: *mercurius ſublimatus* eſt *extreme corroſivus*, conſtans è *mercurio currente* & *acido ſalis communis*, hujusque ſatis larga copia: quando itaque hoc concretum *corroſivum dulcificatur* per *additionem* alicujus quantitatis mercurii currentis, tunc exinde provenit mercurius *dulcis*, qui haud *corrodit*: interim productum eſt adhuc *argentum vivum* & *acidum ſalis communis*, quodſi etiam huic concreto quantitas quædam argenti vivi *auferatur*, aut aliqua copia *acidi* prædicti *adjiciatur*, tunc iterum reſiduum valde *corroſivum* evadit: unde quidem *diverſæ miſcelæ* contribuunt ad *diverſas qualitates*, ſed ipſas rerum *eſſentias* non alterant aut *invertunt*, quæ in qualibet *mixtione* manent immutatæ: ita porro *a-*

crimonia ſanguinis, famoſum illud in *Pathologia* medica *monſtrum*, complectitur colluviem *impuritatum ſalinarum* concentratarum & copioſarum: ſi vero contra hanc acrimoniam remedia ordinantur, tunc illa non *hujus energiæ* ſunt, quo ſalia illa adeo *immutent*, ut *ſalia* eſſe *deſinant*, ſed tantam *involvunt*, demulcent, cum aliis lenientibus ſubjectis *implicant*, quo minus *concentrata* ſint & *acredinem* ſuam in partes *puras* & *mobiles* exſerant: quando hoc *involucrum* & vehiculum iterum à ſalibus illis *ſecedit*, tunc hæc iterum *ſui juris* fiunt & *priſtinam acrimoniam* produnt: neque etiam quisquam ſibi perſuadere debet, quaſi *ſalia* illa ſub ejusmodi *larva* & *vehiculo* commode *retineri* queant, quoniam nihilominus ſalia *eadem* principia manent *mixtioni* animali *inimica*, & quoniam ſub *quotidiana* humorum variatione, ſub *motu progreſſivo* contingente, non modo *novæ* impuritates ſalinæ *augentur* & generantur, ſed etiam *reliquæ* denuo *exaltantur*, à ſuo involucro liberantur & præterea iterum *deteriorantur*, aut ad *pravum* effectum inducendum aptantur: eapropter *Alterantia* medicamenta, in quantum circa *nocivas materias* occupantur, non alium modum operandi & effectum habent, quam ut *pernicioſas* illarum materiarum qualitates *aliquandiu* coerceant, ne è *proxima* nocendi potentia in *actum* noxæ inducendum & exercendum tranſeant: ſed cum in Therapia etiam *talia* Alterantia occurrant, quæ *motus* concernunt, eosdemque in talem *ordinem* ducere adjuvant, qualis pro impetranda, reſtituenda & confirmanda *ſanitate* requiritur, ita notare convenit, quod *Alteratio motuum* in *deteriorem* gradum *facilius* contingat, ſiquidem alias *fragilitas* corporis noſtri plus in *malum*, quam in *bonum* ſtatum inclinat; viciſſim vero admodum *difficulter* motus illi, qui ſemel *degenerarunt*, ita *alterari* poſſunt, quo in *ordinem* & *gradum* congruum revertantur: quod vero *modum* hujus Alterationis concernit,

nit, tunc ſine ullo *ſolido* fundamento accuſantur illi famoſi *ſpiritus*, aut *nervorum ſuccus* & ſic dictum fluidum nerveum, ad quos ſpiritus vulgo in Theoria medica, tanquam ad *aſylum* refugium inſtituitur, quando aliæ *rationales*, ſolidæ & *veræ* demonſtrationes deficiunt: juſtè itaque in hoc *modo operandi* explicando notandum eſt, quod, cum *motus* non ſint de proſapia *materiæ*, propterea materiæ aut *remedia* illos *per ſe* & *immediatè* alterare non poſſint; unde requiritur *perceptio* oblatorum medicamentorum horumque effectus phyſici *in materiam*, ſecundum quam *animadverſionem* deinde motus immutantur: hinc in *Alterantium* modo operandi exponendo duplex hic *cardinalis* error, qui ferme communis & epidemius eſt, evitari debet, quorum prior alterationem *materiarum*, alter *motuum* correctionem attinet.

§. II.

Proinde noſſe etiam convenit, *quomodo* in Alterationis negotio *proceſſus* & modus fiendi non *nudis* cauſis & reſpectibus *phyſicis* nitatur, ſed quod iterum notatu digna hic valeat *diſtinctio* inter *effectum* remediorum *phyſicum* & inter effectum *medicum* ſive *directionem effectus phyſici* quo *vitæ* & *ſanitati* ſubveniat, adeoq; ſalutaris ſit, cum haud adeo *abſolute* effectus *medicus* & ſalutaris ex alterantium effectu *phyſico* oriatur & profluat: ita enim v. g. *abſorbentia* remedia bilem *cauſticam* obtundunt & infirmant, propterea vero non ſtatim in affectu *cholerico* ſanitas & *reſtitutio* conſequitur, ſed nihilominus quidam *cardialgiæ* gradus continuat, donec ſaburra illa bilioſa *excreta* ſit: hanc *excretionem* vero abſorbentia remedia *non afficiunt* aut adminiſtrant, quo exemplo itaque *ſimplici* quadam declaratione & demonſtratione inculcamus, quod effectus *Alterantium ſalutaris* & proprie ſic dictus *medicus* non *hæreat* in effectu *phyſico*: exinde concludimus, quod in *Alterantium* negotio

tio *natura humana* minimè otioſa, ſed admodum *activa* ſit, dum interdum illa *ex parte* ipſam Alterationem *efficit*, ex parte *ſalutarem* effectum, qui cum *Alterantium* remediorum uſu cohæret, *producit* & Alterantia ita *dirigit*, ne *noceant*, ſed quo proſint: quod itaque hinc *concurſum naturæ* ad Alterationes *medicas* attinet, tunc quædam harum Alterationum ſpecies *ab ipſa natura* unice adminiſtrantur, quod præcipuè valet de plurimis *motuum* variationibus: ſiquidem motuum *vitalium intenſiones* & *remiſſiones* ſub poteſtate *naturæ* ſtant, ni *organorum* quorundam *materialis* diſpoſitio eo usque *alteretur*, quo minus deinceps *congrui* motuum gradus *in illa* transferri & applicari queant: cum itaque remedia *per ſe* nullum *poſitivum* jus habeant ſive in *pulſum* ſive in *tonum*, ita horum *motuum* Alterationes à medicamentis *minime* dependent; interea *remedia* talia *cauſam* atque *occaſionem* præbent, quo *natura motus* hoſce per diverſos gradus variet: *nexus* vero *naturæ* cum oblato *remedio* eſt *ſenſus*, mediante quo aliàs anima *objecta* oblata *apprehendit*, obſervat aut percipit, deinde *ſecundum* illorum *æſtimationem* varias alias functiones inſtruit atque *dirigit*: horum *Alterantium* remediorum diverſam efficaciam *phyſicam* natura percipit atque *ſentit* & ſecundum hanc ſenſationem *motus* ſuos reliquos exercet atque *dirigit*: etenim quando hic *ſenſus* in corpore *deeſt*, tunc *remedia* ita dicta Alterantia effectum & ſcopum *medicum* non aſſequuntur: hinc viciſſim pro *diverſitate* hujus *ſenſationis* Alteratio eſt vel *major* & promtior, vel *minor* & tardior, cujus circumſtantiæ apertum teſtimonium perhibet *ſenſibilitas per individua* diſcrepans: & hæc notitia in *praxi medica* eximiam utilitatem habet, ne videlicet artifex decantatis illis *viribus* & facultatibus *remediorum* cœcam fidem præbeat, neve ſub hac credulitate in periculoſos rerum ſuarum atque negotiorum ſucceſſus incidat: prout hæc circumſpectio in *mo-*

ralibus

ralibus multam utilitatem affert, ne ita *promiſcuè* conſilia & auxilia offerantur & applicentur: inde enim eſt, cur rudioribus & *robuſtioribus* mitiora & *leniora* ſubjecta *parum* Alterationis afferant; ubi ſane valde *ceſpitant* illi, qui tantum *robur* in *corpore* & firmitate *materiæ* quærunt, dum ſæpiſſime homines *corpore* ſatis *teneri*, tamen quoad *vires* abunde *validi* & potentes ſunt, ut propterea utilis illa *differentia* ſemper inculcanda ſit, inter *robur* ſive firmitatem *corporis* & *robur virium* atque *motuum*: quo loco iterum *vires* & *motus* cum *corpore*, prout proh dolor vulgo fit, *confundi* haud debent: proinde multas alias alterationes natura humana *adjuvat* & *promovet*, dum nonnunquam remedia *eò dirigit*, ubi effectus ſuos exſerere debent, alias omnia illa medicamenta *in loco eodem* ſubſiſterent, in quem *primum* translata fuere, quo vero vel in *primas regiones*, vel in *maſſam ſanguineam* transferantur, *alio* omnino moderamine & *directorio* opus eſt; aliquando cum remediis talibus, quæ *Alterantia* audiunt, *natura* effectum hoc nomine *dignum* perficit, ut aperiat, diſcutiat, reſolvat, abſtergat &c. quos effectus in tam *profundis* atque ſecretis locis nuda *remedia per ſe* nunquam præſtare poterunt, ni cum iisdem, tanquam cum *inſtrumento* materiali *natura* operaretur: denique etiam è naturæ ſpeciali *directorio* fluit, quo *ſalutares* Alterantium effectus magis emineant, cum aliàs hic effectus *indifferens*, aut interdum plane *pernicioſus* eſſet.

§. III.

Altioris ſane, quam vulgo quidem reputatur, hæc conſideratio eſt indaginis, quod videlicet *natura Alterantium* effectus ita *dirigat*, quo *ſalubritatem* afferant; ſiquidem *phyſicus* illorum effectus, ut modo innuimus, non ſtatim *ſalutaris* exiſtit, quippe quæ animadverſio in certis exemplis atque *ſpeciminibus* clarior evadet; quæcunque enim *Alterantia* materias & *humores* quidem affici-

unt, illorum reſpectus *medicus* ſive *ſalutaris* eſt, quo quidam humores in *juſtum progreſſum* convertantur, ne *corruptio* iisdem accidat, aut quo aliqui ad *faciliorem* & promptiorem *evacuationem* præparentur: ſi itaque humores adeo *præparati* neque *congruo motu* propelluntur, neque neceſſaria *excretione* removentur, tunc *præcedens* Alteratorius effectus *nihil utilitatis* ad ſcopum *medicum* largietur, hæc enim *utilitas* conſiſtit in *promotione* & *emotione*: quod vero hoſce *poſteriores* actus attinet, tunc eosdem *Alterantia* remedia haud ita *abſolute* exequuntur, ob id ad *naturæ officium* ſpectat, quo Alterantium effectus ad *ſalutarem* ſcopum atque eventum perducantur: interea *Alterantia* remedia nihil aliud operantur, niſi *ſalino-ſulphureo-terreo* ſuo principio in ſubſtratas materias ſive fluidas, ſive ſolidas certum *motum* transferant, qui tamen propterea non ſtatim *ſalutaris* eſt: ita v. g. *aperientia* remedia *per ſe* non aperiunt, per ſe non penetrant *promiſcuè* in humores, per ſe non exactè *illum locum* afficiunt, *ubi* apertio neceſſaria eſt, ſed ſingulæ hæ ad apertionis effectum *abſolutè neceſſariæ* circumſtantiæ à *natura* diriguntur & cum Alterantium effectu *phyſico* convenienter *conciliantur*: ſic *reſolventia* remedia ejus capacitatis ſunt, ut ſi in *ſuo effectu phyſico* acquieſcunt, *lethalem* diſſolutionem & *putridæ* corruptionis accelerationem inferant: cujus rei evidens teſtimonium jam in vulgari obſervatione innotuit, quando ægrotantibus *copioſa* talia reſolventia *ſulphurea ſpirituoſa ſubtilia* offeruntur, ſi iidem *poſthac* moriuntur, tunc *citius* in *putredinem* delabuntur, intumeſcunt, colliqueſcunt, nigreſcunt, hinc vulgus dicit: **die Artzeney wircke noch, der verſtorbene hätte ſo viele und Koſtbare Artzeneyen bekommen**: ne itaque in corpore *vivo* reſolventia talia remedia ejusmodi *pravum* effectum inferant, ſane *alterius* cauſæ atque principii *directorio* & moderamine

mine opus eſt: occurrit adhuc hujus phænomeni eximium exemplar in *Febribus malignis*, quando ſecundum trivialem methodum *acriores* alexipharmacæ & reſolventes ſpecies exhibentur, ut angelica, carlina, imperatoria, contrajerva, anthora, Zedoaria, petaſidis &c. & tamen *nonnulli* patientes è *mortis* periculo emergunt; *facilius* evenire poſſet ut *talia* reſolventia remedia *putredinem* invitent & accelerent, dum non modo in humorum maſſa *ſubtile* illud *miaſma* malignum hæret, quo mixtioni *deſtructionem* minatur, ſed ubi adhuc ex ſuperfluo talia *ſubtilia* & *mobilia* principia in hiſce *reſolventibus* remediis contenta in eandem *maſſam ſanguineam* transferuntur, quæ partim miaſmata maligna *impellunt* & *diſſolutoriam* illorum efficaciam promovent, partim quæ ipſa *mixtionem* ſanguinis invadunt atque invehunt, ut longè *citius* putredo oriri poſſet & deberet, *antequam* miaſma malignum ejiciatur: quod vero nonnulli ægrotantes hoc periculum *evadant* atque ſuperent, non *remediis*, ſed *Deo* & *Naturæ* adſcribendum eſt, quæ ultima in tali caſu cum *duobus* eminentibus *adverſariis*, nimirum cum *morbo* & *imperito* medico pugnare debet: neque tantum natura circa illud negotium verſatur, quo minus *Alterantia* remedia oblata corpori humano *noxam* inferant, ſed quo ſubinde aliquam *utilitatem* afferant; id quod etiam obtingit in *motuum* Alteratione, ſicuti modo in antecedentibus dictum fuit; etenim *adſtringentia* remedia vias atque partes *non conſtringunt*; *temperantia* motus *per ſe* non mitigant & tranquillant; *nervina* motus non ex *ſua efficacia* augent; *anodyna* eosdem motus non coercent: niſi itaque jam *aliunde* corpus humanum certis *motibus* inſtructum ſit, hæc remedia nullas *tales Alterationes* in idem corpus inferrent; quare efficacia remediorum adſtringentium, temperantium &c. in corpus *exanimatum* longiſſimè *diſtat* ab illa efficacia reme-

mediorum quæ in corpore *vivo* obſervatur: quemadmodum verò in *moralibus* negotiis *anima rationalis* ſecundum *diverſam* objectorum *æſtimationem* motus ſuos variat, ita idem in *vitali œconomia* obtingit, ut *objecta* motus non *efficienter* alterent, ſed quo ſecundum & *propter objecta* illa motus mutentur; unde in genere inclareſcit, aut per ulteriores medicationes & indagationes pateſcit, quam *activa* ſit natura in *directione Alterationum therapevticarum* ad *ſalutarem* effectum atque eventum, ſiquidem congrua *applicatio* ſalutaris motus ad convenientem *locum* non in poteſtate *corporis* aut remedii oblati conſiſtit: etenim ſi v. g. *antiſpaſmodicum* remedium exhibetur, cur hujus effectus ſe *extendit* ad locum *affectum* & cur non in *proximis* locis, quæ *immediate* contingit, *ordinarium* motum *hebetat*: cur anodyna operantur in *illam regionem* ubi ſedatione exceſſivi motus *opus*? quænam eſt *phyſica* relatio remedii antiſpaſmodici & narcotici ad motus *excedentes*? cur non hæc remedia operantur in *partes* ubi motus ſunt *debiliores*, leniores & *facilius* mutabiles? hic ſane omnis ſapientia *phyſica* & *mechanica* in decidendis & *ſolide* ſolvendis hiſce dubiis exulat.

§. IV.

Et ita ferme plurimas *Alterationum* ſpecies *natura* humana ſua *ſponte* adminiſtrare æque poteſt ac ſolet, ſiquidem *vitales motus* ſub illius *dominio* exiſtunt, adeoque ab eadem ſub diverſa occaſione & neceſſitate *augeri* & *imminui* poſſunt, commune ſane eſt phænomenon, ubi natura *vias* conſtringit & *ſalutares* fluxus cohibet, adſtringit & *ſupprimit*, ut nullis *artificialibus* cauſis opus ſit, dum ideales & *patheticæ* commotiones huc *promptiſſime* & *efficaciſſimè* ſatisfaciunt, ita ut multis modis atque reſpectibus hæc *ſpontanea* adſtrictio ſuperet *illam*, quæ per *medicamenta* provocata fuit: quoties non porro ſua *ſponte* natu-

ra

ra *apertiones* inſtituit, inſigni teſtimonio *Hæmorrhagiarum* ſpontanearum, *catarrhorum* fluentium, reparationis Hæmorrhagiarum retentarum & *amiſſarum*, aut aliquando reſerationis occluſorum & *induratorum viſcerum*, partium & regionum; ubi quidam tumores *ſucceſſive* evaneſcunt & pars affecta uſui ſuo reſtituitur; quem quæſo latet, quomodo ſatis ſæpè prægreſſas inflammationes & vulnerationes aliquandiu *tumor* quidam in *ambitu* comitetur, qui cum tempore *ſponte* iterum partem illam deſerit: præterea non raro *citra* ullum *remediorum* uſum natura in humores *reſolventem* efficaciam exſerit, dum *auget* partim *pulſum*, partim *tonum* & ſanguinem fortius in partes, *diſſolutioni* humorum inſervientes, impellit & per easdem æque ſtrenuè transprimit: inſigne hujus circumſtantiæ documentum occurrit in febricitantibus *plethoricis*, in quibus *natura ſuperfluum* & *moleſtum* ſanguinem hoc ipſo *diſſolutorio* effectu quadantenus *imminuit* & in *ſerum* excrementitium convertit: proinde etiam interdum *ſpiſſiores* humores eadem natura *ſpontaneo* actu incidit & *attenuat*, dum è reliqua maſſa ſanguinea quandoque ſerum *ſalinum* intra ventriculum & inteſtina ſeponit & illic obhæreſcentes *ſpiſſiores* materias *attenuat* & *inciſorio* ſalino effectu fluidiores & *mobiliores* reddit: & id ipſum quidem ordinarie contingit, quando *ſaliva cibis* affunditur, quæ ſub *coctionis* actu hoſce incidendo diſſolvit: ita etiam ordinariè *ſerum* intra *inteſtina* transmittitur, quod *ſpiſſiora* recrementa *mucida* fæculenta *colliquat* & ad faciliorem excretionem præparat: pari capacitate natura alienas materias abſtergit & quidem cum eadem ſpontanea activitate, dum affuſa *bilis* tam in *inteſtinis*, quam in *primis* reliquis *regionibus* materias *ſpiſſiores* non modo *colliquat*, ſed dum affluens *fluidior* ſeroſo-mucilaginoſa ſubſtantia *reliquas* materias *involvit*, elubricat, hoc modo abſtergit

& ad *promptiorem* excretionem diſponit, aut quando intra *pectus fluidam* mucilaginem congerit, quæ præſentes *ſubtiles ſeroſas* aut *ſpiſſiores* mucidas materias eluit, *emollit* & elubricat, & ita penitus abſtergit, aut quando *internis ulcerationibus*, quale quid in *Hectica* Febre contingit, impuritates adhærentes ſeparat & *repurgat*, ne citius talis *labes* partem quam occupavit, *depaſcat*: & quam frequens quæſo eſt naturæ actus *diſcuſſorius ſpontaneus*? quot non *inflammationes* ſub moderato tantum *regimine ſponte* diſcutiuntur? quot non *ſuperficiales, ſtaſes, rubores, maculæ* &c. *ſpontè* evaneſcunt, ubi *ſucceſſiva diſcuſſio* facilè in *ſenſus* incidit, ſiquidem illi *motus*, qui ad inducendam & abſolvendam *diſcuſſionem* ſpectant, ſub *naturæ poteſtate* exiſtunt: ita etiam interdum *ſponte* humores *incraſſare* poteſt *natura*, quando eosdem *frequentius* ad certas regiones corporis *congerit* & illic aliquandiu *detinet*, ubi evenit ut ſanguis & *floriditatem* & *fluiditatem* ſuam quadantenus amittat, teſtimonio *Hæmorrhagiarum* poſt prægreſſam *contumacem* congeſtionem demum erumpentium & ſanguinem *ſpiſſum* æque ac nigricantem ſiſtentium, inde nonnulli ex hac circumſtantia *ſeducti*, crediderunt & aſſeruerunt: quod ſanguis *menſtruus* ſit *virulentus* & *hæmorrhoidalis* ſit fæculentus atque *atrabilarius*: non minus eadem *natura* facile maſſam ſanguineam *incraſſare* poteſt, quando è partibus *ſuperficialibus* muſculoſis ſanguinem ad *interiora* reſtringit & in alveis capacioribus detinet, ubi ob denegatum *ſufficientem tranſitum* per partes *poroſas*, in quibus alias ſuam *fluiditatem* nanciſcitur, denique *ſpiſſiorem* conſiſtentiam induit: non minus *incraſſatio* humoribus inducitur, quando *fluidior* ſubſtantia ſeparatur & *excernitur*, ſicuti frequentes *diarrhœæ* ſpiſſitudinem ſanguinis conciliant: & quid *coctio* in febribus aliud eſt, quam *particularis* materiæ febrilis peccantis *involutio*,

abſter-

abſterſio & incraſſatio : de reliquis modis quibus ſanguis *citra* remediorum uſum incraſſari poteſt, hoc loco ſermonem inſtituere non placet : neque etiam naturæ facultas deeſt, qua *emollitionem* tam diverſis materiis *fluiditati* alias dicatis, quam partibus *ſolidis ſponte* inducere poteſt, ita interdum *emollit* & diluit *viſcidam* ſaburram in ventriculo hærentem per affuſionem *fluidioris* ſubſtantiæ ſeroſo-aquoſæ;non minus emollit *inteſtina* ſub copioſioribus *pituitoſis* alvi fluxibus, quando ſeroſo-mucidam *fluidiorem* ſubſtantiam *copioſius* & frequentius ad *inteſtina* congerit: ſimilem *emollitionem* perpetrat in *pulmonibus* : & quando in una aut altera parte congruum *tonici* motus gradum *remittit*, tunc in eadem parte *laxitas*, mollities & flacciditas occupat: ita etiam ſponte ad diverſas partes *copioſius* ſanguinem congerere & *maturationem* perficere poteſt, quos actus & effectus nonnunquam remedia *attrahentia* & *maturantia promovent*; ut ita palam fiat, quomodo *natura plurimas* illas *Alterationes*, quarum in ſpecimine *tertio* præſentis tractationis mentio facta fuit, *ſponte* adminiſtrare queat: eapropter vero non *præcipitato* auſu concludere licet, quaſi *Alterantibus* remediis *non opus* ſit in *Therapia* medica, quoniam *natura* has Alterationum ſpecies *ſponte* exercere poſſit: ſiquidem *non ſemper* id quod *poteſt* natura, etiam *actu* celebrat, quidquod ſubinde *circumſtantiæ* ita ſunt comparatæ, quo minus *ſemper natura* capacitatem ſuam exercere poſſit; hinc *artificialis Alteratio* ſuccurrere debet, ubi *ſpontanea deficit.*

§. V.

Poſteaquam hactenus *generales* animadverſiones præſenti tractationi præludentes & ad totum Alterationis negotium ſpectantes expoſuerimus , nunc reliquum filum pertexere & penſum noſtrum abſolvere placet, ſiquidem adhuc quædam Alterationum ſpecies exponendæ ſunt,

quarum modus operandi etiam aliquali illuſtratione indiget: progredimur itaque ad HUMECTANTIA remedia, quæ nimiæ *ſiccitati*, *denſitati* & connexæ *immobilitati* alicujus objecti, imo etiam *aſperitati* oppoſita ſunt, quemadmodum medicamenta quæ *humectant* etiam *levigantem* qualitatem habent; quoniam vero *præternaturalis ſiccitas* tam in *interno* quam *externo* corpore contingere poteſt, ita *Humectantia* remedia in *toto* corpore conveniunt: operantur hæc medicamenta per *fluidam* humiditatem *aquoſam*, aut dilutam & *fluidam mucilaginem*, nec non *ſimplicem* fluidam *pinguedinem*: priora materias *ſpiſſiores* & *ſicciores* eluunt, in fluorem convertunt & quo eædem ulterius & aliorſum *promoveri* queant in conſiſtentiam humidam & *mobilem* convertunt, ne viis & partibus in & adhæreſcant, neque easdem *occludant* & functiones *vitæ* & *ſanitati* ſubſervientes offendant, atque ſufflaminent: ita præcipuè interdum *ſanguis* in *tota* ſua *maſſa* adeo *ſpiſſus*, terreſtris & ſiccus eſt, ut difficulter per partes *arctiores* poroſas tubuloſas & cribroſas progrediatur, ſed variis *ſtagnationibus* & *ſtaſeos* periculis anſam præbeat, hinc adminicula *aquoſa* humiditate prædita *ſpiſſam* talem maſſam ingrediuntur, eluunt, *eliquant*, humectando ſeparant & *extenuant*, ne ita cito *coaleſcant* & congrumeſcant: quoniam *maſſa* ſanguinis præcipue per *mucilaginem* & *gelatinoſam* lympham in *coagulationem* tranſit, ita *humida mucilaginem* diſſolvunt, *eliquant*, extenuant, quo minus conglutinentur; quo magis vero *muciditates* tales ſufficienti ſua *humiditate* deſtituuntur, eo facilius iterum congrediuntur, *conglutinantur*, obviſcantur & ex *lenta* atque tenaci tali conſiſtentia denique in *tophaceam* ſiccitatem & *duritiem* degenerant: hinc *humectantia* remedia non modo maſſam *ſanguinis*, ſed ſeorſim etiam *alios* humores mucilaginoſos & *lymphaticos* mobiles reddunt, ſive convenienter & ſufficienter *fluidificant*, quo ulterius præparari,

repur-

repurgari & ſeparari poſſint: ita etiam *oleoſa* effectum *humectationi ſimilem*, aut cum humectantibus cooperantem exſerunt, dum *ſiccas* & *tenaces* ſubſtantias *leniunt*, perluunt, lævigant & *mobiliores* reddunt; quale quid tanto facilius contingit, ſi *ſimpliciora* humectantia *conjunctim* exhibentur: proinde eadem Humectantia *liquida*, *potulenta*, *aquoſa* aut dilutiora mucilaginoſa vias & partium internarum *ſuperficies*, quas contingunt, ſi *ſiccæ* & à flexilitate & lenitate *alienæ* fuerint, *diluunt*, liquant, *leniunt*, flexiles & *mobiles* reddunt, ſubinde ita præparant, ne *aliæ* materia iisdem facilius *adhæreant*, ſed eo promptius *abluantur* & transprimantur; hac ratione *internum* corpus humectant *aquoſæ* ſubſtantiæ, quæ aliàs per *tranſpirationem* inſenſibilem ſecedere ſolent, quando talis tranſpiratio *impeditur*, ut à *peripheria* ad *interna* viſcera retrocedant tales humiditates: quare *ſiccitas pectoris* emendatur, quando pectus cum *oleo* aut *pinguedine* inungitur, hinc *expectoratio* humida mucida promovetur: idem contingit in *infantibus*, quando *nares* ipſis ſunt *obſtructæ*, ubi mulierculæ extrinſecus *nares* cum *pinguedine* delinire ſolent: *ſimilis* effectus etiam obtinetur, quando inteſtina valde *ſicca* ſunt & *abdomen* eodem modo *inungitur*: proinde diverſis partibus congrua *Humectatio* conciliatur, ſi *intra illas* ſufficiens ſanguinis *fluidioris affluxus* promovetur: poteſt præterea *Nitro* & *ſalibus liquidioribus* & ſolubilioribus deterſivis aliqualis *humectans* efficacia adſcribi, quando hæc remedia *ſpiſſitudinem lymphæ* & mucidítatis quantiſper *colliquant* & emendant, ut hi humores fluidiores evadant, adeoque majorem humiditatem præſentent; quod ſi etiam *externæ* partes ob contumacem *conſtrictionem* duræ & *aridæ* fiant, tunc eadem *aquoſa* & mucilaginoſa, nec non *oleoſa* pinguia remedia per *immediatam* ſuam applicationem *contractas* & *arefactas* partes *relaxant*, molles & *flexiles* reddunt, ſubinde efficiunt, quo *ab intra* hu-

mores iterum illas *ingredi* queant, unde eædem *denuo* humectantur, qualis effectus ita à *balneis*, *fomentationibus*, *inunctionibus*, *cataplaſmatibus* calidis *frictionibus* obtinetur.

§. VI.

Humectantibus remediis oppoſita ſunt EXSICCANTIA, quæ *relationem* habent ad ſanguinem nimis *aquoſum* & pituitoſum, nec non ad partes *ſolidas*, ad quas *exceſſive* humores affluunt, easdemque ſucceſſivè magis *eliquant*, *relaxant* & ad corruptiones diſponunt: non quidem de eo nobis in præſenti tractatione ſermo eſt, an etiam *Exſiccantia* remedia in talibus caſibus, ubi humiditas *abundat*, *tuto* adhiberi poſſint & *quomodo* illa uſurpari debeant; de eo potius nobis impræſentiarum agendum eſt, quo *modo* & *quot modis* talia remedia *operantur*: exſiccant itaque quædam remedia, quæ *ſuperfluam* humiditatem *evacuant*, ſive ſint purgantia, ſive *diaphoretica* ſive *diuretica* ſive alia, quæ proximo modo ſubtrahunt præjudicioſam *aquoſam* & pituitoſam ſubſtantiam: hinc ex experientia conſtat, quomodo *frequentes* & *copioſæ* purgationes non modo ſanguinis *ſpiſſitudinem* & comparativam ſiccitatem concilient, ſed quomodo *primas vias* in ſimilem ſuſpectam *ſiccitatem* convertant, ut *alvina* excertio in futurum admodum *difficulter* ſuccedat, & fæces alvinæ *duræ* & ſiccæ evadant: eapropter vulgo tales evacuationes in *Cachexia* & *Hydrope* ordinantur, quia in hiſce affectibus hæc ſuſpecta humiditas *abundat*, interim etiam in Therapia medica cum *hoc modo* Exſiccationis *prudenter* procedendum eſt: *alius* modus *exſiccandi* humores eſt, quando paulo *majori* quantitate ſicca terrea & craſſa remedia offeruntur, imprimis quæ ſimul *adſtrictoria* virtute prædita ſunt, velut *uſta*, *cretacea*, *fabacea*, *bolaria*, *lutoſa* &c. quæ non modo propter terreſtreitatem ſuam humores *incraſſant*, coagulant & ſicciores reddunt, ſed & propter *ſpecialem* ſuam *lutoſam* conſtitutionem cum humi-

humiditate aquoſa fluida citius ſe commiſcent, quare *domeſticum* exemplum occurrit in pratis & arvis *lutoſis* am letrichten und donichten Feld, quæ tellus communiter eſt *ſicca, arida, exſucca, calida*: de qua œconomiæ periti dicunt: es verbrennen die Früchte darauff. *adſtringentia* vero remedia in tantum hanc *exſiccationem* adjuvant, dum vel humorum *coagulationem* promovent, vel *vias* occludunt & *conſtringunt* in quibus humores ſuam *fluiditatem* & humiditatem obtinent, unde etiam illa *organa* obſtruunt, per quæ *humiditas* intra humores transferri debet, aut has partes *oppilant*, in quibus illæ materiæ *ſe* & *excernuntur*, quæ alias humorum *ſpiſſitudinem* & ſiccitatem inducunt & accelerant: quæcunque itaque *adſtringunt*, ſive *craſſius terreæ* ſive *ſubtilius ſalinæ* & *acidæ* indolis fuerint, illa ſimul *exſiccantem* effectum poſt ſe relinquunt: dantur etiam remedia, quæ partibus *ſolidis Exſiccationem* inducunt, quo minus vel ordinarius vel extraordinarius & exceſſivus humorum *affluxus* ad illas continuet, unde ſucceſſive *exareſcentia* iisdem conciliatur: ita nonnunquam aliquam partem largus *decubitus catarrhalis* affligit, aut quandoque ad *ulcus* ſuperficiale nimia quantitas *humiditatis affluit*, ut aliquali *Exſiccatione* & illius affluxus *averſione* & cohibitione opus ſit: ob id talis *Exſiccatio* ſuccedit vel per modũ *retropreſſionis* humorum, quo præcipue *adſtringentia* & *repellentia* imprimis *ſulphurata* remedia conferunt, vel ſi *immediate* copioſa & plane ſuperflua illa humiditas attingi poteſt, præter hunc modum exſiccandi, etiam *terrea* remedia applicata, quæ inter chirurgos *epulotica* & *eſcharotica* audiunt, *incraſſant* & exſiccant, quem modum, ut monuimus, interdum in *chirurgicis* caſibus præcipue neceſſarium judicant artifices; licet aliàs in genere hic modus per *adſtrictionem* & repulſionem *exſiccandi* non admodum *latus* exiſtat: quando vero in materia medica *Camphoræ exſiccans* qualitas adſcribitur, tunc

hæc

hæc qualitas non admodum *probata* eſt, attamen ſi ad *ſuperficiales ſtagnationes* mucido-ſeroſas adhibetur, tunc *tenuiorem*, mobiliorem & *ſubtilorem* portionem *diſcutit*, *craſſior* vero ſubſtantia in loco affecto *obhæreſcit* & contumacem atque *refractarium* tumorem & infarctum conſtituit: alioquin etiam *ſupppoſita* hæc virtus camphoræ *exſiccans* vix ita *ſimplex* eſt, niſi *diſcuſſorio* effectu, cum camphora adminiſtrato, copioſus humidus *affluxus* à quibusdam partibus avocetur, & per conſecutionem comparativè dicendo pars illa quadantenus *ſiccior* reddatur, teſtimonio *coryzæ habitualis*, catarrhalis *defluxionis* intra oculos *manantium* capitis ulcerationum, ubi camphora in nucha, vertice aut collo geſtata ſucceſſivè has humectationes & catarrhales *affluxiones diſcutit* & nimiam partium humectationem avertit.

§. VII.

Poſteaquam Exſiccantium hoc ordine mentionem fecimus, nunc placet de aliis *Alterantium* ſpeciebus diſſerere, quæ cum Exſiccantibus aliqualem conſenſum habent: in præcedentibus mentio facta fuit EPULOTICORUM & ESCHAROTICORUM ſive remediorum quæ in foro *chirurgico cicatrices* & *cruſtas* promovere ſolent: & horum *modus operandi* vix alius eſt, quam ut *exſiccante*, *coagulante*, *incraſſante* & *adſtringente* effectu *ſuperficialis* talis *condenſatio* concilietur: quod enim *cicatricum* & *cruſtarum* generationes attinet, tunc eædem non niſi *induratione* & *incraſſatione* humorum affluentiū perficiuntur, quamdiu enim in affecta parte nimis *fluidi* continuant *affluxus*, tamdiu nulla expectanda eſt *concretio*, quando vero eo usque *ſuperficiales* quædam læſiones & continuitatis vitia *repurgata* & præparata ſunt, ut *ultimam* denique conſolidationem expectent, tunc *continuans affluxus* & affectæ partis humectatio, quæ concretioni *reſiſtit*, coercetur per *immediatam* applicationem prædictorum remediorum,

orum, quæ *affluentem* copioſam humiditatem *inſpiſſant*, adeoque fundamentum ad *cruſtam* & *cicatricem* conſtituunt: hinc vel ulterior affluxus *reprimitur*, vel ſemel inducta *ſicca* & cruſtacea ſuperficies *ulteriorem* affluxum impedit, ut denique *ultima concretio* ſuperveniat: quo loco minimè placet *diffusè* demonſtrare, quomodo in hoc negotio etiam *naturæ concurſus* requiratur, cum *ſola exſiccatio* & *incruſtatio* ſuperficiei nondum *perfectam* quandam contextionem & *conſtructionem* abſolvat: monendum vero præterea eſt, quod *aliquando* epulotica & eſcharotica remedia operentur, quando in loco affecto ob *defectum* neceſſarii & ſufficientis *affluxus*, qui concretioni & *conſolidationi* reſpondere debet, excitatur conveniens talis affuſio materiarum *lymphatico mucilaginoſarum* **bey trockenen Schäden**, quo denique *cruſta* & *cicatrix* formari queat, ubi aliquando in loco affecto & vigor *activitatis* & materiarum neceſſariarum *præſentia* deficit: quapropter ad *cruſtam* generandam interdum *acria* ſubjecta ut ariſtolochia, caryophyllata, gentiana commendantur, interdum plane *cauſtica* vel *corroſiva* ordinantur, quæ partim neceſſarium *affluxum* humorum è quibus *eſchara* deinceps formanda eſt, provocant, vel *præſentes* humores *fluidos coagulant*, quo eo facilius in denſam & *ſpiſſam* talem conſiſtentiam *cruſtaceam* convertantur: *ſimilis* modus operandi animadverſioni noſtræ ſeſe ſubjicit in *paroticis*, ſive *callum* generantibus remediis, qualia *catagmatica* auxilia perinde per *modum adſtrictionis* & *incraſſationis* operantur, quando *affluentes* humores *gelatinoſi* lymphatico-mucidi *incraſſantur*, deinde vero affectis locis annectuntur, qui motus *appoſitionis* & *accretionis* iterum non ita *promiſcuè* remediorum *phyſicæ* efficaciæ, ſed *naturæ* adſignandus eſt, ſiquidem *occalleſcentia* ad *reparationem* læſæ partis maxime vero *diffracti oſſis* pertinet; quæ *regeneratio* & repa-

D ratio

ratio cum ad *officium nutritionis* ſpectet, ita minimè à *corporis* & materiarum *directione*, ſed potius à *natura* pendet, cui *intereſt*, quo corpus ſit integrum & *ſalvum* & quæ ſubinde illa *notitia* pollet, *quando* & *quomodo* corpus *læſum* eſt & *quomodo* iterum *reparari* debeat; proinde hanc *occalleſcentiam* in oſſe *fracto* adjuvant *adſtringentia* ab *extra* appoſita cujus indolis ſunt emplaſtra *catagmatica*, quæ, dum ad *ſuperficialem* partis *conſtrictionem* contribuunt, tantum efficiunt, quo humores *propius* ad affectum locum *appelli* & congeri queant, quam copioſiorem & propiorem humorum *appreſſionem* poſthac *calli* geneſis & plenaria *obfirmatio* atque reparatio læſæ partis excipit: aſt iterum monendum eſt, quod illa *adſtringentia* remedia non hanc *virtutem* habeant, quo humores *proxime* ad locum affectum *dirigant* & comprimant, quemadmodum illorum efficacia *indifferens* eſt, ut *æque facile* humores *confuſe* diſpergi & *diſſipari* ac *convenienter* ad locum affectum transferri & applicari poſſint, quare illa *directio* humorum ad *eundem* locum & *calli* generatio, præparatio atque fracturæ reparatio, quæ uſum *catagmaticorum* remediorum conſequitur, *naturæ* & minime *corpori* aut *remedio* adſcribi debet: præterea *oſſium regenerationi*, conſolidationi, obfirmationi & reparationi conveniunt *interna terrea* abſorbentia, mucilaginoſa, & *gelatinoſa*, ubi iterum hæc remedia *non per ſe* ad læſam partem convolant, neque ita *fortuito* ſub communi & *generali progreſſu* humorum eidem adhærent, ſed quia hæc remedia *eſſentiæ* & conſtitutioni oſſium admodum *conformia* ſunt, dum *oſſa* nil niſi *exſiccata* & condenſata *mucilago* ſunt, ſiquidem in negotio *generationis* per initia quoad ſua *rudimenta* talem mucilaginem conſtituunt, quæ ſucceſſive *inſpiſſatur*, occalleſcit & denique in *oſſeam* duritiem convertitur; unde iterum ſub concentrata coctione denuo oſ-

ſa eadem adeo eliquari poſſunt, quo in eandem mucilaginem revertantur: quando itaque *fractura oſſium* adeſt, tunc omnino *tales* materiæ requiruntur, quando *læſio* talis *reparari* debet, quæ *oſſeæ conſiſtentiæ* conveniunt, cujus indolis ſunt prædicta terrea & mucilaginoſa: hæc *a natura* ſucceſſive *ad locum affectum* appelluntur & *apponuntur*, ut ita oſſa *læſa* denuo conſolidentur & *confirmentur*.

§. VIII.

Convertimus nos jam ad alias Alterationum ſpecies & quidem ad famigerata illa CALEFACIENTIA remedia, horumque modum operandi: hæc remedia ordinantur, quando *ſufficiens* calor naturalis *deficit*, quare etiam *connexæ* aliæ qualitates *vitalitati* & *ſanitati* inſervientes, ceſſantes, *Calefacientium* remediorum circumſpectum & *dextrum* uſum requirunt; ad has qualitates præcipue pertinet ſufficiens humorum *fluiditas* & juſta illorum *craſis*, quæ præ aliis commodis œconomiæ vitali ſubveniunt: nunc vero ex indole *caloris naturalis* recte perſpecta, ſubſumere licet, *quomodo* Calefacientia remedia operentur: *oritur* itaque *calor* naturalis, quando ſanguis, cum ſufficienti quantitate *ſulphurei* principii mixtus, per partes *fibroſas* & quantitate ſufficienti & *motu* convenienti *transprimitur*: haud enim *nuda inteſtina* ſanguinis commotio aut *ſulphurei* principii præſentia calorem *abſolvit*, ſed requiruntur ad hanc geneſin caloris *tria palmaria* requiſita: primo præſentia *inflammabilis* principii in aliquo ſubjecto: deinde præſentia *ſolidioris* cujusdam objecti, *ad quod* priora ſubjecta allidere, *appellere* & per quod *transprimi* & conteri debent: quo denique pertinet *ſufficiens acceſſus* hujus ſubjecti ad illud objectum ſive organon & *ſufficiens motus* illud ſubjectum per hoc organum vegete & efficaciter transvehens: & ſecundum has circumſtantias & hæc requiſita *diverſimode* Calefacientia

remedia operantur: etenim aliquando *calor naturalis deficit*, quia ſanguis nimis *pituitoſus*, aquoſus & mucilaginoſus eſt, aut quia de principiis *terreſtribus* plus participat, hinc remedia ſanguinem cum *ſufficienti ſulphureo* principio inſtruentia, *calefacientem* vim habent: etenim ſi ſanguis per partes *poroſas* & *fibroſas* convenienter transvehatur, & ipſa hæc vulgo ſic dicta ſpirituaſcentia *deficeret*, tunc calor *haud ſufficiens* inde provenit: exinde liquet cur *aromatica*, *ſulphurea*, *reſinoſa*, *ſpirituoſa* calefacientem vim habeant, quia ſanguinem cum illo *principali* ſubjecto materiali inſtruunt, quod *ad calorem* conciliandum abſolute pertinet: haud vero hoc loco illam *phyſicam* disquiſitionem decidendam in nos ſuſcipiemus, *cur* ad *calorem* producendum principia *inflammabilia* requirantur: cur *juſta* illorum quantitas huc requiratur? cur ex *commotione* horum principiorum calor oriatur? &c. utpote in quibus animadverſionibus *phyſicis* multæ *ſpecialiſſimæ* tales circumſtantiæ & ſunt & manebunt *occultæ* & *obſcuræ*: interim hoc loco tantum *talia requiſita* & tales circumſtantias produximus, quæ *ratio* percipit & *experientia* confirmat, adeoq; *indubia* ſunt: *alio* proinde modo *calefaciunt* remedia, quæ *motum* ſanguinis *augent*, quod ex parte valet de *impulſu* ſanguinis, quippe qui multum cohæret cum *inteſtina* ſanguinis commotione, ita ut ſecundum motus *inteſtini augmentum*, etiam motus *progreſſivus* augeatur, prout hoc alibi fuſius demonſtratum fuit; etenim *ſolus* motus *inteſtinus* non *abſolvit* calorem & licet ex *inteſtina fermentativo-putrefactoria* commotione fimeti, aut acervi fœni madidi *calor*, imo *flamma* generetur, tamen hæc *incaleſcentia primario* adjuvatur, per *alliſionem* repentinam & comparativè fortem mobilium, *inflammabilium* pinguium ſubſtantiarum, ad *terreſtres* interſperſas: eapropter eadem *ſpirituoſa*, *ſulphurea*, ſubtilia, volatilia, valde *mobilia*

bilia ſubjecta calefaciunt, hinc *vinum* calefacit, hinc *aromatica*, ſpiritus vini, ſubtilia & concentrata *oleoſa ſulphurea*, vaporoſa calefaciunt, quia *impulſum* ſanguinis augent, quia per *inteſtini* motus *augmentum*, etiam *alliſionem* ſanguinis ad interpoſitas *ſolidas* partes augent: exinde *major* incaleſcentia provenit: *calefaciunt* porro remedia, quæ *ad partes ſolidas* ſufficientem & vegetum ſanguinis *affluxum* & *appulſum* provocant, ſicut viciſſim *repreſſio* ſanguinis *ab hiſce* partibus in tantum calorem *extinguit*: evidenti teſtimonio paroxyſmi in intermittentibus febribus tam *frigoris*, quam *caloris*: quando enim denuo ſanguis circumfluens ad & intra partes ſolidas *admittitur*, tunc non modo *calor redit*, ſed & ſecundum diverſitatem circumſtantiarum interdum plane *augeſcit*; quare *frictiones* ſuperficiales *calefacientem* vim habent, dum *ad eandem* ſuperficiem *copioſiorem* ſanguinis *affluxum* provocant: uti ſatis cognitum documentum occurrit in *congeſtionibus* ſanguineis, *majorem* incaleſcentiam loci affecti involventibus: ex eodem fundamento *balnea* particularia calefacientem effectum poſt ſe trahere ſolent, quando *ſtrictura* & occluſio certarum regionum ſolvitur & ſanguini *affluenti* denuo acceſſus & *ingreſſus* conciliatur: ſed *neque* hic copioſus aut legitimus *affluxus* ſolus atque *nudus* calorem abſolvet, niſi eundem *ſufficiens appulſus* & transpulſus comitetur: quare juſta *motus tonici* conſervatio vel augmentatio calefacientem qualitatem habet: ob id per *relaxationem* & toni enervationem calor *imminuitur* & ſi hic *tonus* penitus *ceſſat*, licet ſanguis *ſufficienter* floridus ſit & copioſe *affluat*, nullus tamen calor major conſequitur, ſed potius præternaturale *frigus* excipit, luculento *paralyticorum* affectuum teſtimonio: conveniens vero *augmentum motus tonici*, quo mediante ſanguis ad certas corporis regiones vegete *appellitur* & congeritur, nec non *per illas* partes

efficaciter tranſprimitur, ſatis manifeſtè *calorem auget*: ſimili *congeſtionum*, *rhevmatum* & *inflammationum* teſtimonio: neque denique in hac meditatione oblivioni tradere volumus, quomodo internè & externe *ſtimulantia*, *vellicantia*, *rodentia*, *rubefacientia* &c. *calefactoriam* conſecutionem involvant, quia *ad loca* affecta ſanguis & *copioſius* & *intenſius* affluit, unde ob ſeceſſionem *acrium ſeroſorum* apoſpaſmatum ad *ſenſibiles nervoſas*, membranaceas, tendinoſas partes & conjunctam *vellicationem*, ſatis ſæpe *ardor* major combinatur: quæ ſingula potiora ſunt momenta, quæ circa indagationem *modi*, quo *calefacientia* operantur, notanda ſunt: de modo calefacientium, *per ſe* jam calidorum, hoc loco latius diſſerere non placet, quoniam hic modus ex hactenus dictis facilè inclareſcit, dum talia calida non modo *ſimplici* effectu calefaciunt, ſed *augendo motum* ſanguinis & promovendo *affluxum* ſanguinis ad ſuperficiem calefacientem effectum exſerunt.

§. IX.

Calefacientibus oppoſita ſunt REFRIGERANTIA, quorum *diverſum* operandi modum in ordine nunc perſpiciemus: brevibus vero indicamus, quod hæc remedia in *illis* caſibus *generice* quidem ordinentur, ubi *ſuſpectus* quidam *calor* & ardor affligit: haud tamen hoc loco illam *ſpecialem* diſquiſitionem ſuſcipiemus, an æque *refrigerantium* uſus *ſecurus*, *neceſſarius* & *conſultus* ſit, ſed tantum perſpiciemus, *quomodo* & *quotuplici* modo talia remedia *operentur*: non quidem in hac animadverſione *latius* diſpiciemus, quomodo *actuale* frigus operetur in corpus *vivum*, quod *phyſico* ſuo effectu *fluidas* præcipue partes *coagulat*, condenſat, incraſſat, proinde etiam *flexiles* partes, quæ cum *humiditatibus* imprægnatæ ſunt, eodem *condenſatorio* effectu impedit, quo minus convenienter cum *vitali*

mo-

motu inſtrui queant, quare ad *præoccupandum* hunc perniciosum effectum, partes fibroſæ *conſtringuntur*, humores reprimuntur & in *ſalvum* ducuntur; inde contingit, ut *propter* illam *conſtrictionem* ſive *totalem* ſive *partialem* & connexum *denegatum ingreſſum* ſanguinis in illa loca, loco *caloris* naturalis, *frigus* tale conſequatur: aliàs etiam notare convenit, quomodo *major* calor oriatur, ſi ſanguis, præcipue *floridior* & *fluidior fortiori* motu per partes *ſolidas* transpellitur, ad quam commotionem aliquando ipſa *ſuperflua* ſanguinis quantitas diſponit, interdum vero *major ſeri* ſubtilioris *orgaſtici* commixtio cum reliqua maſſa ſanguinea eo contribuit, quo non modo *inteſtina* ſanguinis agitatio augeatur, ſed & ſubinde *intenſior impulſus* & progreſſus conjungatur, qui illius *acrioris* & orgaſtici ſeri *ſeparationem* & evacuationem concernit: quæcunque itaque *Refrigerantia* remedia in penu materiæ medicæ occurrunt, illa ad has commemoratas circumſtantias comparari debent: aliàs enim *actualia frigida* ſubjecta ad *extinguendos* internos, imo utplurimum etiam externos ardores *non ſecure* adhiberi poſſunt, teſtimonio *talium* Refrigerantium ſubjectorum, in *Febribus* & *inflammationibus* aſſumptorum, quæ cum ita *repente* operentur, per extremam hanc *oppoſitam* qualitatem, *funeſtos* effectus cauſantur: hinc paulo *ſecuriores* modi refrigerante effectu operandi in Therapia medica conſtant: neque ſubinde inter remedia *tales* ſpecies conſtant, quæ *poſitivè* aut actu *refrigerare* poſſent, licet *paſſim* multa Refrigerantia remedia allegentur, quorum tamen *modus* operandi utplurimum longe *alius* eſt, ac *vulgo* quidem traditur: etenim interdum *ſuperfluus* calor, qui cum urgente ſanguinis *abundantia* conjunctus eſt, *minuitur* per convenientem moleſti & *ſuperflui* ſanguinis *imminutionem*: quando enim præcedentes *intenſiores* & frequentiores commotiones *plethoræ*, quarum *conſectarium* fuit moleſtior *incaleſcen-*

ſcentia, ad depletionem & *exonerationem* abundantis ſanguinis communiter contendunt, tunc actualis *artificialis* ſanguinis ſubtractio motuum *præcedentium* ſcopum & *finem* adimplet, quo fine *acquiſito*, *complacantur* illi *motus* & *connexi* moleſti ardores atque *æſtus*; hinc in comparatione ad præcedentes *orgaſmos* & ardores vel inſolitos *æſtus*, *tepor* quidam, ſive moderata *Refrigeratio* excipit: ita præterea contingit, ut, ſi *æſtus* major *nititur fortiori* & vehementiori *motu* ſanguinis, poſthac remedia hos motus, *lenientia*, *temperantia* & *ſedantia refrigerantem* effectum poſt ſe relinquant; quando enim motus *remiſſior* evadit, tunc *æſtus* etiam *miteſcit*, hinc *ſedativa ſelecta* interdum pro *refrigerante* ſcopo uſurpari poſſunt, modo illa *non nimium* de ſulphure vaporoſo participent, quæ ad moleſtas & *ſuſpectas orgaſticas* commotiones contribuunt: quo minus vero ſanguis tam facile *turgefactoriis* commotionibus obtemperet, eo certius in quibusdam caſibus *moderata incraſſatio* ſanguinis, ſive per *acida*, ſive per *mucilaginoſa* contingat, *refrigerantem* uſum inducit: & id tanto *certius* evenit, quando ſanguis *nimis ſubtilis* & fluidus hiſce *ardoribus* patrocinatur: ita perinde evenit, ut, ſi ſanguis *admodum floridus* & *ſulphureus* ejusmodi moleſtis & ſuſpectis *exæſtuationibus* anſam præbet, tunc & in *tali* caſu, adminiculula ſanguinis *floriditatem* minuentia, *diluentia abſorbentia* , *mucilaginoſa* hoc modo *refrigerantem* effectum involvant; aut ſi nimia *ſeri ſubtilioris*, *acrioris* & *orgaſtici* copia in maſſa ſanguinea ad *turgefactorias* & *æſtuoſas* illas commotiones cauſam ſuppeditat, tunc *modeſtæ diaphoreſes* & *diureſes* tantum efficiunt, quo *æſtus temperetur* & moderatum *Refrigerium* ſubſequatur; quodſi etiam inſolitus *calor nitatur* nimio *tonici* motus *augmento*, aut nimia *ſenſibilitate*, tunc moderata *relaxatio* partis & hebetatio ſive *ſedatio ſenſus* refri-

ge-

gerantem effectum poſt ſe trahit: Seorſim vero *Nitro* per commune ferme ſuffragium *refrigerans* efficacia attribuitur, quæ tamen *vario modo* procedit, dum partim *motus nimios temperat*, partim *alium ſenſum acutiorem* & ſubtiliorem *demulcet* atque lenit, partim etiam per *promotionem diureſeos* ſeri orgaſtici evacuationem adjuvat, minimè tamen *craſſe* refrigerantem ſenſum in *intimiores* corporis partes transfert, uti quidem fruſtra *vulgo* traditur: nam *ſapor Nitri* qui *ſpecialiſſimus ſalinus* eſt, à ſapore *glaciei* & ſimplicis atque *actualis refrigerii* adhuc multum *diſcrepat*: quod denique *famoſa* illa *ſemina refrigerantia* attinet, tunc decantata hæc qualitas magis *ſuppoſita*, quam *vera* eſt: quicquid tamen *refrigerantis* effectus involvunt, id cum *mucilagine* ſua, qua maſſam *ſanguineam* aut *ſerum acre* elubricant *perficiunt*: alia denique *Refrigerantia* ſic dicta remedia, *tali* modo operantur, uti *Nitrum*; quia de *nitroſa* indole participant.

§. X.

Progredimur jam ad TEMPERANTIUM modum operandi explicandum; qualia remedia in *triviali* materia medica & Therapia vel *non ſatis* cognita ſunt, vel *cum aliis* remediorum ſpeciebus paulo moleſtius & *inſecurius* motus coercentibus, *confunduntur*, ſed quæ ipſa tamen in *medicina* practica eximiam & *probatam utilitatem* habent: ſunt itaque nobis illa *Temperantia* remedia dicta, quæ motum *tonicum vitalem* vel *excedentem* vel *inordinatum* cum *ſecuritate* & *moderamine* mitigant & *tranquillant*, adeo ut nulla *coactio* & *violenta* aut *immoderata* repreſſio & *cohibitio* ſuccedat, ſed ubi cum *leniſſimo* effectu declinantes & *degenerantes* tales motuum *gradus* complacantur: notandum vero eſt, quod hæc *Temperantia* remedia cum *tonico* motu præcipue ſuum *commercium* habeant & *per hunc* conſecutive in *progreſſivum* ſanguinis motum ope-

rentur, ſiquidem *pulſus*, *tonus* & *progreſſus* ſanguinis in *exquiſito* quodam *connubio* conſiſtunt: neque inconvenienter etiam hoc loco *lenientia* adminicula *Temperantium* claſſi annumeramus: conſiſtunt vero *tonici* motus *augmenta* atque *exceſſus*, in intenſiori partium fibroſarum, maximè *carnoſarum conſtrictione*; ut propterea *Temperantia* remedia ad illum effectum *medicum* contribuant, quo *immoderata* & contumax talis *conſtrictio* ſucceſſive *remittat*, minimè tamen in alteram *extremitatem ſimultaneæ relaxationis* delabatur: quod *remedia* Temperantia attinet, tunc illa *per ſe* non efficiunt, quo contrario & *oppoſito* quodam actu fortius *conſtrictæ* fibrillæ *retrahantur*, ſed cum motus *tonicus* ſub poteſtate & *directorio naturæ* conſiſtat, ita concludimus, *quodcunque principium* principali influendi ratione *motum tonicum auget, illud eundem etiam remittit:* adeoque *ultimus* temperationis effectus *naturæ* magis, quam *remedio* competit, *medicamentum* vero *naturam* diſponit & *afficit*, quo motum *auctiorem* paululum *remittat*; minime tamen *eo usque* prædicta *lenientia* operantur, quo *contra* naturæ concurſum *conſtrictas* partes fibroſas ab intra *relaxent* atq; flaccidas reddant, qui modus operandi magis *paſſivis* ſucceſſibus nititur, neque *ordini vitali* adeo exacte reſpondet, ac alia ratione motuum remiſſiones contingunt: quare in *Temperantium* modum operandi, remedia quidem *aliquid efficiunt*, ſed *ipſam* Temperationem non *perficiunt*, quod complementum hujus *actus Therapevtici naturæ* itaque adſcribendum eſt: *temperant* itaque *lenientia* remedia, quando *affectas* partes cum lenitate & *mollitie* afficiunt aut demulcent & *priſtinum* ſenſum tenacioris *conſtipationis* imminuunt; qualis ſimilis effectus occurrit, ſi partes ſuperficiales *conſtrictæ* & cum *ſpaſmis* afflictæ cum alio adminiculo *leniente* foventur, ut *priſtinus ſenſus* complacetur & *alius* ſenſus excitetur, quo vel ſimpli-

ces

ces molles & modeſtæ *frictiones* pertinent; tunc præcedens acerbior *conſtrictio* remittit, adeoque ſpaſmus *miteſcit*: hinc citra partis *actualem relaxationem*, vel ſola mitioris & *mollioris ſenſationis* conciliatio ad tale *motuum temperamentum* contribuit: & dum partes *internæ ſenſibiliores* ſunt ac externæ, ita *intrinſecus* oblata *lenientia* & demulcentia perinde moderatiorem, mitiorem & continentiorem *ſenſum* excitant, ut per *conſequens* præcedens acerbior & *immoderatior ſenſus* & connexus *motus tonicus impetuoſior* miteſcat & *temperatior* evadat: & hæc ipſa conſideratio minime *hypothetica* eſt, ſed in *actionibus* humanis *indies* occurrit, ubi una *ſenſatio* & conjuncta *æſtimatio* alteram vel *exacerbat* vel demulcet & *temperat*: ſicuti *gratorum* objectorum oblationes tunc eximie *animum tranquillant*, quando ipſe *incontinens* & perturbatus eſt: eundem morem *anima* etiam ſervat in *vitalibus* negotiis, ut propterea objecta, quæ partes leniter & *blandè* afficiunt, præcedentes moleſtiores & *immoderatiores* commotiones hoc modo componant & *temperent*: & hoc eodem modo *Nitrum ſpecificam temperantem* vim habet, quando *blandiori* quodam modo partes *ſtrictas* afficit, propter quam nitri efficaciam *phyſicam*, qua *ſenſum* præcipuè afficit, *natura ſtrictas* partes mediocriter remittit: quod enim *nitrum ſenſum* afficiat, ipſius *ſapor* teſtatur, unde partibus *ardentibus*, *prurientibus immediate* applicatum hoc *ſenſu* requiem affert & opem conciliat: & licet illud *nitrum* præterea *humores* aliquando alteret, tamen *hunc temperantem* effectum in prædicto modo exſerit: tanto magis vero hoc evenit, ſi *acriores* quædam *ſeroſæ*, *bilioſæ*, *ſalinæ* materiæ in aliquem locum *ſeceſſerunt*, eundemque *moleſtæ* afficiunt atque *ſtimulant*, ut immoderatiores *congeſtoriæ* aut *ſpaſmodicæ* commotiones ſuperveniant, quæ proinde hoc modo mitigantur, ſi prædictæ *irritationes leniuntur* &

 de-

demulcentur; hinc *diluentia*, *mucilaginoſa*, *lacticinia*, *abſorbentia*, *emulſiva* &c. in diverſis caſibus *temperantem* hanc virtutem obſignant, ſed eo ipſo tanto magis *ſecuri* & *ingenui* uſus ſunt, quo magis *leniter* & *ſimpliciter* operantur, & quo magis propter hanc ſimplicitatem œconomiæ *vitali* conveniunt atque quadrant: hinc dantur *temperantia* remedia, quæ dum materias *acres corrigunt*, *motus tranquillant*, & quæ *molliorem* & mitiorem *ſenſum* excitando, *priſtinos*, *immoderatos* motuum gradus componunt & *mitigant*.

§. XI.

Nunc ſermonem inſtituemus de STOMACHICIS & CARMINATIVIS, è quibus *priora* vulgo *ventriculi* roborationi conciliandæ inſerviunt, de qua roboratione utplurimum etiam *inteſtina connexa* participant: *poſteriora* vero *flatibus diſſipandis* & excutiendis dicata ſunt, quanquam etiam *hæc* ſatis ſæpe *ſtomachicam* utilitatem & facultatem involvant: quod enim *ſtomachica* attinet, tunc *ſimplici* atque *proprio* ſenſu dicuntur ſtomachica, quæ *juſtum* & neceſſarium ventriculi *tonum* ſublevant, promovent & reſtituunt, imo quæ *connexam atoniam* corrigunt: haud vero ſemper *abſolute* talis *periſtalſis* deficit, licet interdum *inordinatius* adminiſtretur, unde ſtomachica *ad illum* effectum etiam ſe extendunt, ubi *irregularis* adeſt *periſtalſis*: *turbatur* vero periſtalſis aliquando, quando *craſſa* quædam impuritates ventriculum & inteſtina detinent, quapropter *abſtergentia*, *incidentia*, *reſolventia* & mitiora *laxantia* ſatis ſæpe ſimplicium *ſtomachicorum vices* tenent & ſtomachicum effectum atque ſucceſſum involvunt: nonnunquam *incongrui gradus* motus *periſtaltici* varias ventriculi & inteſtinorum afflictiones cauſantur, quæ cum remediis ſic dictis *ſtomachicis* tractantur, ſed qualia remedia, quia *genuinam* cauſam *non* attingunt, etiam *ſiniſtre* operantur, dum illorum modus operandi, non reſpon-

ſpondet diſpoſitioni *cauſæ* præſentis: unde quandoque *antiſpasmodica*, *temperantia*, *lenientia* & mitia atque *ſele-ᵭa ſedativa ſtomachicum* effectum poſt ſe relinquunt: *communia* vero ſtomachica ſunt *reſolventia amara*, quæ *mucidam* impuritatem colliquant & abſtergunt, ut eo facilius ab eadem ventriculus & inteſtina *liberari* & periſtalſis in *ordine* & *gradu* convenienti continuari queat: *alio* modo operantur ſtomachica, quæ *functionem* in & cum *ventriculo* præſtandam promovent, hinc nonnunquam *acida temperata*, aut ſpiritus *ardentes ſtomachica* facultate prædita ſunt, quoniam *fermentativum* motum in cibis aſſumptis adjuvant: denique *alia ſtomachica* operantur, dum *neceſſarium motum* in ventriculo & inteſtinis *allevant*, quæ ſunt *propriè* ſic dicta ſtomachica, roborantia, ut aromatica, ſive exotica, ſive noſtratia, qualia operantur in *ſenſationem* in ventriculo præſentem: *ratio* vero *prima* cur hæc ſubjecta ventriculo & inteſtinis grata exiſtant, *æque minus* reddi poteſt, ac ratio *illa* latet, cur *unus homo* ſaporem *amarum*, alius *dulcem*, nonnullus *acidum* magis appetat: inde etiam eſt, cur quædam ſubjecta ob *idioſyncraſiam* & *perſonalem* ſive *individualem* ſenſibilitatem *diſcretam* ſtomachica *averſentur* & perferre nequeant, quæ tamen *in aliis* ſubjectis *ſtomachicam* illam virtutem exequuntur, neque negandum eſt, quod *aromatica* & quæcunque illis *ſimilia* ſunt, ob principia ſua *ſulphureo-ſalina*, vel ingeſta alimenta, vel contentam ſaburram reſolvant & ideo *repurgationem* ventriculi adjuvent: ſiquidem hæc aromatica *acria* & *amara*, *bilis* generationem promovent, quæ bilis *digeſtioni*, conſuetæ *evacuationi* alvinæ, *abſterſioni* primarum regionum non exiguam *utilitatem* affert, unde *variis* modis roboratio ventriculi & inteſtinorum præcedit; ſiquidem vel ſola aliquando *congrui* ejusmodi remediii oblatio *eo usque* afficit, excitat & *reficit naturam*, quo motus *neceſ-*

ſarios in ventriculo & inteſtinis *amiſſos* iterum reſuſcitet *repetatque*: ſicut in *moralibus* ſatis ſæpe animus *creſcit*, ob nudam *grati* & utilis objecti oblationem, de quo mox anima adeo gaudet, quoniam cum eodem in futurum *utiles* effectus producere poteſt: denique etiam *ſtomachicam* virtutem habent *tonica*, mitiora adſtringentia, quæ in ventriculo *laxiori* & debiliori ita *naturam* afficiunt, quo hæc in eodem *congruos* motus exerceat *renovetque*: qualis modus *adſtringentium* operandi, *alibi* fuſius explicatus eſt, ut illius *hoc loco* & ordine reminiſci haud debeamus: neque oblivioni tradere volumus, quomodo nonnunquam remedia *diluentia*, *lenientia*, *mucilaginoſa*, *temperantia* & *abſorbentia* ſtomachicam virtutem habeant, quando videlicet *ſaburra* ventriculi nimis *acida* & *bilioſa* variis ventriculi calamitatibus anſam præbet, ut pro illarum emendatione & *mitigatione* aliquando *ſtomachica* proficua eſſe reputentur; hinc *ſtomachicorum* modus operandi *variat* ſecundum *diverſam* conſtitutionem *cauſarum*, quotquot remediorum ſic dictorum ſtomachicorum uſum medicum vulgo requirunt: *Carminativa* vero quod concernit, tunc ſciendum, quod communiter *flatibus* opponantur, ne *vexas* ſuas exerceant, ſiquidem *quædam* Carminativa operantur, ne flatus *generentur*, aliqua, quo flatus *diſſipentur* & excutiantur: de *flatuum geneſi* notandum, quod flatus *ſemper* & ex *omni* concoctione oriri poſſint imo ſoleant, ſiquidem *tranſpiratio* humidarum & ſubtilium ſulphurearum ſubſtantiarum *nunquam* & cum nullo remedio *adeo* ligari, coerceri & præcipitari poteſt, ne *ulli* plane flatus gener entur, id vero *impediri* poteſt, ne partim flatus *nimium accumulentur*, neve partim *moleſtias* inferant; accumulantur vero, ſi excretio *alvina inſufficienter* aut *ſegniter* ſuccedit, aut ſi plane inteſtina craſſa *ſtricta* & *ſicca* ſunt, hinc *carminativum* effectum habent auxilia, quæ *excreti-*

onem

onem alvi facilitant atque *promovent*, quo non modo flatus *deorſum* ſucceſſive duci, ſed & ſucceſſive *exprimi* queant; *alio* modo carminativum effectum habent *lenientia*, *lubricantia*, inteſtina *demulcentia* & imprimis illa, quæ *ſicca* & ſtricta ſunt, emollientia & *relaxantia*: hinc *clyſmata* probatum, ingenuum & *præſentaneum* uſum & effectum Carminativum habent: perinde etiam *tali* effectu prædita ſunt remedia *lenientia* interna & *antiſpaſmodica*, quin *temperantia* & *nitrata*, quæ immoderatas *ſpaſmodicas* commotiones corrigunt, quales non modo præſentes flatus *retinent*, ſed & ad *ſuperiores* regiones *conſtringunt* & reprimunt, ut eo majora *incommoda* inferant: præterea ad flatuum *augmenta* & *incommoda* contribuunt, amiſſiones & *remiſſiones* convenientis *periſtalſeos*, hinc *Carminativum* uſum & effectum habent, remedia quæ *tonum* in *ventriculo* & *inteſtinis* conſervant & revocant, qualia ſunt *prædicta ſtomachica* aromatica, amara & tonica: & quoniam *impuritates* mucidæ aceſcentes & bilioſæ in toto tractu primarum regionum varia *incommoda* inferunt & ad perturbandam *congruam periſtalſin* contribuunt, ita *abſtergentia*, *incidentia*, *abſorbentia*, *amara reſolventia*, *colliquantia*, *humectantia* & *laxantia* Carminativam efficaciam in variis caſibus & occaſionibus obſignant: quæcunque etiam alia adminicula *digeſtionem* promovent, ne languidè, neve impetuoſe procedat, illa præoccupant, ne copioſæ *exhalationes flatulentæ* contingant: quare auxilia *concoctionem facilitantia*, Carminativa etiam facultate inſtructa ſunt: ex quibus facile liquet, quomodo partim *Carminativa* remedia *diverſum* modum operandi habeant, prout circumſtantiæ diſcrepant, partim quomodo *Carminativa* medicamenta cum *ſtomachicis* multam *convenientiam* habeant: nimis *plebejus* vero nobis ille videtur conceptus, quo Carminativa quædam *ſupponuntur*, ac flatus tali mo-

modo diſplodant & *diſcutiant*, velut pulvis pyrius è bombarda plumbeos globulos projicit,

§. XII.

Mentionem etiam hoc ordine injiciemus de talibus *Alterantibus*, quæ *Malignam* aliquam materiam *corrigunt* & coërcent, ne tam *ſubito* pernicioſum aut *lethiferum* ſuum effectum exſerant, qualia vulgo ANTIDOTA vocantur; quo vero hic modus operandi manifeſtior ſit, neceſſe erit, quo antea *indolem malignæ* materiæ brevibus deſcribamus: non quidem in *poteſtate* vel *phyſici* vel *medici* eſt, quo veram & *propriam indolem* & *eſſentiam* materiæ *malignæ* in quolibet affectu denominet & ex vero atque ſolido fundamento deſcribat: illud quidem *verum* eſſe poteſt, quod materia illa vel *ſalinæ* vel *ſulphureæ* indolis ſit, cujus vero *eſſentiæ* ſit in *variolis*, *morbillis*, *petechiis*, *peſte*, *febribus epidemicis*, *purpura*, adeo *exquiſite* determinari non poteſt, an videlicet *ſulphureæ*, an *ſalinæ* eſſentiæ exiſtat: neque etiam ulla *certa*, *evidens* atque *ſolida* demonſtratio ſuppetit, quando circa indagationem & denominationem *principalis* qualitatis materiæ *malignæ*, *corroſivitas* illius accuſatur, cum ex principiis *phyſico-chymicis* abunde conſtet, quomodo materiæ *ſalinæ* in ſummam *volatilitatem* redactæ, *corroſivitatem* ſuam amittant: interim *fixiora* quidem ſalia perinde adeo *impelli* poſſunt, quo in *translatione* ſua non *craſſam* conſiſtentiam habeant, ſed *nebulæ* inſtar tranſpirent & poſthac *intra pulmones* inſpirata *corroſivitatem* ſuam exerceant, ſed de *talibus* ſalinis ſpiritibus notandum, quod adhuc *fixi* ſint, & utplurimum *viſibiles*, qui etiam per inſpirationem intra pulmones excipiuntur: materiæ malignæ viciſſim ſunt ſumme volatiles, quæ non modo per *reſpirationem* excipiuntur, ſed quæ *ob tenuitatem* ſuā *poros* cutis ingrediuntur & per *hanc viam* ſeſe *intra* corpus inſinuant: neque æque *neceſſe* eſt, quo cum *præſuppoſita* ſua corroſivitate *malignitatem* ſuam teſtentur,

tur,

tur, quaſi *propterea* genus *nervoſum ſtimulet*, aliàs *ſpaſmi* atq; *convulſiones eſſentiale* & *perpetuum* ſignum affectuum *malignorum* eſſent, (quia materiæ *malignæ eſſentialis* qualitas illa ſuppoſita *corroſivitas* eſſet,) id quod tamen *experientiæ* medicæ abſolute *repugnat*: hinc longe *alia* indaganda & agnoſcenda erit materiæ *malignæ conſtitutio*; etenim nil adeo *eximie* refert noſſe, an ſit *ſulphureæ* an *ſalinæ* eſſentiæ: *illud* magis ex *variis* luculentis *demonſtrationibus* inclareſcit, quod ſit materia ſumme *ſubtilis* & volatilis, præterea etiam ſumme *mobilis*, quod ſubtiliſſime, *intimè* & celerrime *mixtionem* animalem *penetret*, adeoque *putridam* corruptionem *ſubito* cauſetur, quod hanc *noxam* eo *citius* exſerat, quo magis *libere* humoribus interfluctuat, quo magis ad *inteſtinam* commotionem contribuit, quo intenſius *impellitur*, quo *ſubtilior* atque *floridior* eſt ipſe *ſanguis* & quo *majori* copia in aliquo individuo hæret, ſecundum hos ſuccinctos fundamentales tamen reſpectus, jam perpendendus erit *ille modus*, quo remedia quædam operantur, quando malignitati materiæ morbificæ reſiſtunt: ubi non ſermo eſt de remediis hanc materiam *evacuantibus*, ſed *alterantibus*, præparantibus & quantiſper corrigentibus: ſunt itaque *quædam* remedia quæ materiæ malignæ *ſubtilitatem* & mobilitatem in tantum corrigunt, dum illam materiam *involvunt* in *mucilaginoſum* vehiculum recipiunt & hac ipſa conſiſtentia *viſcidiori* coercent, ne tam *cito inteſtinæ* commotioni illa obtemperet, neve in priſtina ſua *ſubtilitate mixtas* ſubſtantias ſive *fluidarum*, ſive *ſolidarum* partium *ſubito* ingrediatur, *penetret* atque *diſſolvat*: ob id *malignitatem* materiæ morbificæ *alterant abſorbentia, mucilaginoſa* dilutiora & interdum temperata *gelatinoſa*: porro *ejusdem* utilitatis ſunt remedia, quæ *nimis floridam, fluidam* & *tenuem* ſanguinis conſiſtentiam quantiſper alterant, ne partim ſanguis *ſubtilior* impulſum & motum materiæ *malignæ* foveat, *augeat* & ſuſtentet, neve *ingreſſui* materiæ *malignæ* magis *pateat*, ſed ob *ſpiſſiuſculam*,

temperatam tamen ſuam conſiſtentiam huic *ſubitaneo* acceſſui, *inſultui* & ingreſſui materiæ malignæ reſiſtat, quare *acidulata* remedia optime materiæ *malignæ* repugnant, dum maſſam ſanguineam in tantum *incraſſant*, haud vero talia remedia tantam utilitatem afferre poſſent, ſi materia *maligna* propter *corroſivitatem* quandam noceret, dum *acida* remedia hanc *cauſticitatem augerent*: quod vero illa *ſpecifica* remedia attinet, quæ certis & *ſpecialibus malignis* & virulentis materiis reſiſtere dicuntur, tunc ex parte de *veritate ſucceſſus* in talium remediorum diverſorum uſu admodum dubitamus & judicamus, quod *plurima* talium medicamentorum *experientiæ non* reſpondeant, adeoque ulteriori confirmatione, *approbatione* & uſu indigeant, ex parte vero etiam non negamus, quod *ſpeciali* ratione atque modo, quædam remedia ſibi invicem *contrariari* poſſent, interim *modus fiendi* adhuc *phyſicos* & *medicos* valde *latet*, ut eapropter tamen medici *melius* ſibi conſulerent, ſi de *vera* talium remediorum *efficacia plus* ſolliciti eſſent, quam de *curioſa* & intricata illa indagatione, *quomodo* illa remedia operentur: nos brevibus ſignificamus, quod in rebus *abſolute abſtruſis* medici theoretici rectius *inſcitiam* ſuam confiteantur, quam ut cum *figmentis*, dubiis *ſpeculationibus*, *contradictoriis* opinionibus & ridiculis *imaginationibus* animum ſuum torqueant, inſuperque utiliora negotia negligant & contemnant.

§. XIII.

Reminiſcimur etiam quod vulgo in *Materia Medica* & *Therapia* medicamenta ad *languidam venerem ſtimulandam* & *nimiam extinguendam* aut compeſcendam allegentur de quorum modo operandi impræſentiarum aliqua dicturi: agitur vero hoc loco de *concupiſcentia* illa *carnali* ſive affectu & motu *pathetico*, quo ſubjecta cum *eximia libidine* congreſſum *venereum* appetunt & deſiderant, aut viceverſa, nullum ſingularem *pruritum* & *ſtimulum* ad ta-

lem

lem actum experiuntur: Sermo itaque eſt de APHRODISIACIS; dum vero *appetitus venereus animæ* operatio eſt, hinc in præſenti conſideratione, *duplex* hæſitatio & *dubitatio* occurrit, quæ brevibus attingenda eſt: primo an *remedia* ſive *materiæ* in *animam* operari, eidemque certas *commotiones extorquere* poſſint; deinde quod omnino medicamenta ſecundum *diverſam* ſuam activitatem & efficaciam *phyſicam* in *corpus* varias tales *commotiones* in *cerebro* efficiant, quæ *poſthac animæ* operationes dici ſolent! quoad *primam* animadverſionem, *verum* quidem eſt, quod *medicamenta commercium* habeant cum *anima*, ſed *falſum* eſt, quod commercium hoc per *contactum phyſicum* remedii & animæ ſuccedat; *medicamentum* quidem contingit *corpus* & *anima* per *motus activa* eſt in *corpus*, unde anima *percipit, quod* & *quomodo medicamentum corpus* afficiat; hac ratione *anima* cum *medicamento* commercium habet: proinde medicamenta non *phyſicè animam neceſſitant*, quo diverſas *morales* operationes adminiſtret: interim *anima* humana utplurimum cum ſubjectis *corporeis* conſortium habet; hæc vario modo *æſtimat* & tractat: quare objecta *materialia movent*, afficiunt & alliciunt *Senſus* adeoque ipſam *animam*, quæ *ſentit*: hæc *diverſa* objecta *diverſimode æſtimat* & ſecundum hanc diverſam æſtimationem, *diverſimode operatur: objecta alliciunt animam*: & licet interdum *quieta* & tranquilla anima ad hunc vel alium *affectum* non pervenerit, tamen *irritamenta*, cauſæ externæ & objecta *materialia* animam afficiunt, offendunt, *ſeducunt* & ad varias commotiones alliciunt: & hæc quidem *indies* contingunt: interim objecta extranea non *efficiunt* talem operationem mentalem, ſed anima *ſecundum* horum objectorum *æſtimationem* & dijudicationem *illas* operationes *deinde* inſtruit & *exercet*; unde *unum idemque* objectum aliquando animæ *gratum*, nonnunquam *adverſum* eſt, uti dicunt: nachdem es einem zu gelegener oder

ungelegener Zeit kömmt: quod itaque non *objecto*, ſed *animæ* adſcribendum eſt: quod *alteram* dubitationem attinet, tunc in ſubjectorum *materialium capacitate* non eſt, aliquid *immateriale*, uti cogitationes & *patheticæ* commotiones ſunt, *efficere* vel producere; neque ulla ratione demonſtrari poteſt, quod *materiæ animæ communicent* æſtimationem & dijudicationem, ſiquidem hæ operationes non ſunt *in materia*, ſed *in anima*, imo cum eædem *abſente* etiam *materia* exerceri poſſint &c. è quibus animadverſionibus nunc concludimus, quod *anima* in tali *appetitu venereo* nunc *activior*, nunc *moderatior* ſit, prout *occaſiones* in corpore ſuo variant: Gelegenheit macht Diebe: quod itaque *Aphrodiſiaca* concernit, tunc *quædam* illorum operantur, per *augmentum ſpermatis* aut *liquoris genitalis*, qualem humorem alias *natura* ad *actum venereum* uſurpat: & cũ anima in ſuo corpore æque *ſentiat*, ita propter *abundantiam* hujus humoris *libidinoſis* cogitationibus facilius indulget: eadem ratione quosdam homines allicit *viſus* & conſpectus *libidinoſorũ* ſubjectorum: hoc ordine *alias ſenſus* afficit & commovet animam, videlicet *perceptio copiæ ſpermatis* in genitalibus: uti æque nonnullos *auditus* de rebus *libidinoſis* irritat &c. neque tantum *abundantia* ſpermatici liquoris ſatisfacit, ſed ad *venerem* exſtimulandam contribuunt concurrentes *commotiones* humorum, ſive ita dicti *orgasmi*, qui *naturam* ad *evacuationes* ſuſcipiendas eo magis alliciunt: ſi itaque jam *ſperma* non modo *majori* copia augetur, ſed & *ſtimuli evacuatorii* concurſant, quidni eo magis in *ideis* & ſpeculationibus *laſcivis* & connexis aliis operationibus eo *magis activa* fuerit anima: unde *vinum* & *aromata* vulgo ex hoc fonte *Aphrodiſiacis* annumerari debent; quo adhuc *alia* pertinent, quæ cum *ſulphureo* ſuo principio *orgaſticas* commotiones in *maſſa ſanguinea* excitant, ut *moſchus*, *ambra* &c. quin teſtimonia ſatis numeroſa conſtant, quomodo homines quidam poſt inſolitum uſum *potus pinguioris* &

ſatu-

ſaturatioris inſomnia *laſciva* & *pollutiones nocturnas* experti fuerint: denique etiam *alio modo* operantur *Aphrodiſiaca*, quando vias urinarias *ſtimulant*; dum enim *urinæ* & *ſpermatis* commotio, urinariæ & ſpermaticæ viæ, urinæ & ſpermatis ſecretio in ſatis arcta *communione* conſiſtunt, hinc *diuretica* remedia *venerem* provocant, *genitalia* alliciunt & *ſtimulant*, cum quorum motu deinde *cogitatio libidinoſa* concurſat: & hic eſt vel conſuetus vel *naturalis* proceſſus atque modus, quo *Aphrodiſiaca* medicamenta operantur.

§. XIV.

Alterum eſt ut brevibus commonſtremus, quomodo remedia quædam *venerem extinguunt* aut temperant: qualia de ANTAPHRODISIACIS prædicantur: hic modus è præcedentibus demonſtrationibus fluit: eſt vero nobis hoc loco præcipuus ſermo de *pharmacevtica* veneris *excitatione* & *moderatione*; ſicuti paſſim alia *moralia* adminicula occurrunt, pro venere *augenda* & *minuenda* idonea, de quibus tamen hoc ordine non loquimur: & ſicut vita *luxurioſa* lauta & *ſecura* ad varias *pravas* cupiditates allicit, ita viciſſim *cura*, *calamitas*, *ærumna*, *dolor*, anxietas, ſollicitudo occupatio in rebus *ſeriis* &c. hoc frenum *cupiditatum* valde continent & coarctant: aſt jam de illis mediis dicturi, quæ è penu *materiæ medicæ* & apparatu *pharmaciæ* fluunt: *privative minuunt* appetitum venereum alimenta *minus pinguia* & nutrientia, ut adeo minor ſpermatis copia generetur: huc quadrat diæta *parca* & debilis, *vilis* & ſimplex; *abſtinentia* à *ſpirituoſis*, vinoſis, aromaticis: etenim ſi hujus liquoris *parum* adeſt in corpore individui, tunc communiter, illius profuſioni *minus intenta* eſt *natura*, & per connexionem appetitus venereus *languidior* & moderatior evadit: imo ipſe potus *ſimplicioris aquæ* non modo nihil nutrimenti affert, ſed & reliquum nutrimentum admodum *extenuat*, diluit & *hebetat*, ut eapropter ſpermatis *ſecretio* imminuatur & *appetitus* venereus *mitigetur*: *alius* modus

 tem-

temperandi & *refrenandi* affectum venereum, eſt, quando ſanguinis *intenſior* motus *mitigatur*, ne *evacuatoria* molimina concurrant, hinc *nitrata*, *acidulata* & mitiora *incraſſantia* libidini venereæ reſiſtunt, dum humores quantiſper *coagulant*, ne tam *cito* & *largiter* ſecernantur, neve *fortius* commoveantur & ad validiorem & *promptiorem* excretionem præparentur: quando itaque naturæ *media* talia *præſcinduntur* & infringuntur, quæ ad *venereum* exercitium alias adhibentur, tunc ipſe *appetitus* etiam *mitigatur*: habent itaque *nitrata* remedia, *modeſtius* uſurpata, talem efficaciam *orgaſticas* commotiones & ipſum etiam *ſpermatis motum* temperantem: ſicuti *D. D. Præſes* ante aliquod tempus juveni multis & moleſtis *pollutionibus nocturnis* vexato & fatigato, imo valde *enervato*, poſteaquam à diverſis artificibus varia remedia *fruſtra* probata fuerunt, cum remediis *nitratis* adeo efficaciter ſuccurrit, ut omnis hæc moleſtia penitus ceſſaverit: fuit vero hic juvenis cum *plethora* moleſta afflictus, è diæta *viliori* in *pinguiorem* translatus, inſuperque variis *plethoræ commotionibus* obnoxius: *ſimilem* curam nimiæ laſciviæ per uſum *nitri* allegat *Timæus Lib. 3. caſu 52.* quo etiam *Wedelius in amœnit. mat. med.* reſpicit, ubi de *antaphrodiſiacis* agit: cavendum vero præterea eſt, ne *nimia* quantitate *nitrum* offeratur, alias urinam *ſtimulat* & ſimul *vias ſpermaticas* allicit, adeoque venereas commotiones potius incitat, quam mitigat: alia ſubjecta venereum appetitum *enervant* per *refrigerantem* ſic dictum effectum, de quorum refrigerantium modo operandi in præcedentibus actum fuit: refrigerantia enim *incraſſant* humores, *reprimunt* motus orgaſticos, *conſtrictionem* partium adjuvant, quo minus commode & copioſe in has humores *ingredi* queant, imo denique partium *robur* ordinarium *enervant*, unde *actuale* frigus *genitalibus* locis admiſſum, horum *laxitatem* conciliat, ut ita per *refrigerantia* remedia plurima illa adminicula & requiſita, ad *venereum* actum pertinentia,

hebe-

hebetentur, hinc per *hunc nexum* ipſe *appetitus* venereus *imminuitur*: idem valet de *adſtringentibus*, quæ eodem modo ac *refrigerantia* in hoc caſu operantur: de quibus vero hoc loco haud acturi, an *ſecurè* ac *quomodo* ad extinguendam venerem conveniant: quæcunque *vias* urinarias *leniunt*, ut nullus ſingularis *ſtimulus* easdem offendat, illa adminicula venerem *debilitant*; hujus indolis ſunt *mucilaginoſa*, *emollientia*, ſimplicia *lenientia*, *relaxantia*, elubricantia; quapropter ſemina vulgo dicta *refrigerantia* veneri *reſiſtere* dicuntur, dum ſangvinis maſſam *inſpiſſant*, motus *orgaſticos* coërcent, *vias* urinarias deliniunt aliisque ſimilibus modis *œſtrum* venereum cohibent: Denique adhuc reminiſcimur *talium* ſubjectorum, quibus virtus venerem *excitans* & *mitigans* vulgo adſcribitur, ex hiſce *plurima* ſunt vana & *ſterilia*, quorum modus operandi in hoc negotio magis *imaginarius* & *ſpeculativus*, quam certus & *rationalis* eſt: quid quæſo *paſſeris cerebrum*, *aſini*, *tauri*, *cervi*, *apri*, *equi*, *hirci*, *galli gallinacei* &c. *teſticuli* venerem ſtimulabunt, niſi in communi obſervatione hæc animalia partim *laſciva*, partim *fœcunda* deprehendantur, unde perperam concluditur, quod *eadem* animalia mortua, vel *genitalia* illorum *laſciviam* concilient: ſed quis non facile agnoſcit, quam vana & *lepida* hæc ſit imaginatio & applicatio, primo *brutorum* ad *homines*, deinde brutorum *mortuorum* ad homines *vivos*? imo quis non in hac theoria ſterile illud *commentum* de *ſpiritibus* accuſatum & applicatum advertit? & ſimilia figmenta, è ſpeculationibus Helmontianis hauſta, occurrunt etiam in catalogo remediorum venerem *enervantium*, ubi modus operandi cum vagabundis & lepidis illis ſpiritibus explicatur: quod de *Camphora* fertur, quaſi venerem *debilitet*, id hactenus nondum ex experientia confirmatum, ſed per communem & *obſoletam* aliquam traditionem divulgatum fuit; & cum juxta famoſum verſiculum atque rhythmum Camphoræ vis *caſtrandi* adſcribatur, ita caſtratio illa magis valet

let de *olfactu*, quam de *appetitu venereo* & negotio generationis, neque æque ipſi authores, qui Camphoræ talem antaphrodiſiacam qualitatem adſcribunt, interſe conveniunt, qualem virtutem phyſicam Camphoræ imputare debeant, per quam illam antaphrodiſiacam colorare poſſint; unde nonnulli eidem calidam, alii frigidam facultatem adſignant in tota vero hac laude admodum dubii & incerti exiſtunt; *conf. Caſp. Rejes Camp. Elyſ. juc. qu.* 44. proinde vero *inſtinctus* venereus mitigatur per *miſſiones ſanguinis*, quo ſperma non *copioſius* ſecernatur, commotiones *evacuationem* urgentes non contingant & *vires* in reliquo moderamine conſerventur: denique *anodyna* & narcotica venereum appetitum *enervant*, dum *animum* & *corpus* languidum reddunt, quo minus ulla *inclinatio* aut præparatio ad *venereum* actum occupet: quales diverſi modi circa antaphrodiſiacorum remediorum operationem annotandi ſunt, quippe qui cum oeconomia vitali apprime conveniunt: conf. pluribus de ſubjectis venerem extinguentibus *Caſpar Rejes Camp. Elyſ.* l. c.

§. XV.

Progredimur nunc ad NERVINORUM medicamentorum modum operandi exponendum, quæ ſicut *famoſum* remediorum genus conſtituunt, ita in hac Theoria eo magis *cautela* opus eſt, ne in *triviales* errores, ſpeculationes & imaginationes incidamus: ſunt itaque *Nervina* remedia proprie *nervis* dicata, illorumque *uſui* adjuvando & promovendo non alia, quam *roborantia* & confortantia remedia, quæ motus *languentes*, depreſſos, *debiles* & deficientes erigunt, revocant, reſtituunt & *roborant*: horum virtus ita comparata eſt, ut *ſine vi* moleſtia, incommodo & *dolore* operari debeant, ſicut viciſſim, quædam remedia in penu medicæ materiæ occurrunt, quæ cum aliquo *incommodo* motus revocant, ut ſunt *ſtimulantia*, irritantia, *cauſtica*, *rubefacientia*, *phœnigmi*, *ſynapiſmi*, *veſicatoria*,

ver-

urticationes, dolorificæ frictiones. *Nervina* contra operantur aut ad minimum operari debent *tali* effectu, qui *nervis* competit & *gratus* atque acceptus eſt: non poſſumus vero hoc loco *ridiculas* illas theorias de *ſpiritibus* reticere, quæ communiter ad *Nervinorum* modum operandi trahuntur: præſupponitur enim, quod ad *motus* in corpore humano adminiſtrandos requirantur *ſpiritus* ſive ſubtilis *ætherea* fluida materia in *nervis*, mediante qua *primus impulſus* intra reliquas partes communicari fertur: ſed cum hoc aſſertum ſit πρῶτον ψεῦδος, ita reliquæ deductiones *falſæ* & *comicæ* ſunt: neque tempus & occaſio permittit, quo *vanitates* hujus aſſerti pluribus notemus; quoniam vero de hac opinione *D. D. Præſes* in ſua *Phyſiologia* fuſius egit, ita impræſentiarum haud latius nos intra illam immiſcemus: interea *falsò* traditur, quod *Nervinorum* modus operandi in eo conſiſtat, quod vel *ſpiritus augeant*, vel *reficiant*, commoveant, *impellant*, excitent, *exhilarent*, illuſtrent, *ſerenent*, *rarefaciant* &c. ſed cum *non entium nulla ſint prædicata*, ita *tota* talis theoria *fabulam* olet & imaginaria eſt, quia ex *falſo fundamento* fluit: quænam quæſo *logica* eſt connexio: quia *concipere* non poſſum *quomodo* anima moveat corpus, *ergo* anima *non movet* corpus; *ergo* requiritur *intermedium* ſubjectum *corporeum*: & quia in macrocoſmo *aër* & *æther* magnam *efficaciam* habet, *ergo* in microcoſmo illud *medium* corporeum aëreæ & *ethereæ* indolis eſſe debet: quis non facile percipit & concipit, quod hæc concluſio à baculo ad angulum directa & crinibus attracta ſit: mittimus itaque has *obſcuras* conſiderationes, easdemque *ſuis fatis* relinquimus: nos *ſimpliciori* ratione demonſtrabimus, *quomodo Nervina* operentur: iterum vero *declinamus* illam ſententiam, quaſi *per Nervina* ille *motus* ſubminiſtretur, qui *neceſſarius*, aut quaſi *in nervinis* ille *motus* lateat, qui deinde partibus *communicatur*; quæ ſententia iterum ex *falſa* illa opinione fluit,

quaſi *vires* ſint aliquid *corporeum*; quo *minus* vero *motus* ſubjectum *corporeum* eſt, eo minus *vires* aliquod *materiale* exiſtunt: neque iterum *logica* eſt concluſio, quia vires per *alimenta* reficiuntur, ergo vires *ſunt alimenta* aut *ſunt in alimentis*: multum enim imo ſemper vires *nituntur perſuaſionibus*, *æſtimationibus*, *conſuetudinibus* &c. & quem latet quam ſæpe & quam *efficaciter* vires per *moralia* imminuantur & reficiantur: prout itaque ſubjecta quædam alicui homini ſunt *accepta*, utilia, neceſſaria & conſueta, ita vires non *ab illis* ſubjectis communicantur, ſed *propter* illorum ſubjectorum oblationem exercentur: omnis *defectus* & jactura reddit *animum* & *corpus languidum*, ea propter vero *illa penuria* animo non *ſubtrahit vires*, ſed ipſe *animus amittit* vires & deſerit vigorem *propter* jacturam perpeſſam, iterumque *recipit* vires, easdem exercet, ſi defectus *compenſatur*: ita enim *parum* vires creſcunt, ſi *animus* eſt *anxius*, ſollicitus, triſtis &c. quamvis homo *pleno* victu utatur: & viciſſim *præſente* animo *tranquillo* vires utplurimum *vegetæ* ſunt, licet victus *ſimplex*, *vilis* & mediocris ſit, hinc homines in *ſimplici* vita conſtituti, quoad *vires* eminenter *ſuperant* illos, qui in lauta & *plena* diæta verſantur & ſecundum *hypotheſin* multas vires recuperare & poſſidere deberent: quod documentum ſane *ſimpliciſſimum* & pervulgare huic *ſubtili philoſophiæ* de viribus *materialibus* valde contrarium eſt; neque hanc ſententiam in præſenti circumſtantia ſalvare poteſt illud aſylum, quaſi homines, in *ſimpliciori* diæta conſtituti, propter *conſuetudinem* ex eadem *majus* robur acquirant, quam alii *e delicatiori* diæta: cum tamen per *neceſſitatem logicam* & *phyſicam* ſequi deberet, quæcunque ſubjecta, *juxta hypotheſin*, *plures* continent vires illa *neceſſario* magis *roborare* debent, atqui diæta *pinguis*, *lauta*, aromatica, vinoſa &c. præ victu *ruſtico plures* continet vires, ergo homines *delicatiores*, præ *ruſtica* & opificiaria gente deberent

rent eſſe *robuſtiores* & majoribus viribus præditi: concluſio eſt *falſa*: ergo error hærebit, in una *præmiſſarum*; altera propoſitio *negari* non poteſt: ergo *fundamentum*, quo hæc concluſio *nititur*, *falſum* eſt, videlicet, quod *vires* ſint *materiales*, aut quod *materialiter in ſubjectis* vinoſis, aromaticis hæreant.

§. XVI.

Sed ne in alienam meſſem falcem diutius immittamus, brevibus meliorem & *evidentiorem* modum commendabimus, quo *Nervina* remedia operantur: ita enim cum *anima* humana res ſunt comparatæ, ut, dum inter multa *objecta corporea* verſatur, illa quædam horum *æſtimet*, nonnulla *averſetur*, alia vero *indifferenter* relinquat & tractet; de illis quæ *æſtimat* omnino *gaudet*, illorum præſentiam & poſſeſſionem deſiderat, cum iisdem lubenter converſatur, illa arripit & in eadem *motus* ſuos facile transfert: *quamprimum* ipſi *talia* objecta offeruntur, eo tempore illa, quia *grata* & accepta ſunt *aſſumit*: ſicut vero anima humana circa *multiplicia* objecta verſatur, quæ *extra* ſuum corpus ſunt, è quibus quædam *utilia* exiſtunt, ita *varia* objecta *intra* corpus perveniunt, quorum quædam utilia alia inutilia ſunt: propterea etiam *intrinſecus ſenſatio* adeſt, quo illa varia objecta *percipi*, deinde *dijudicari* & denique *rite* tractari queant, ut *noxia* tempeſtivè ſubjugentur & *eliminentur*, *utilia* vero *conſerventur* & rite applicentur: quando itaque motus *vitales* & reliqui ad vitam pertinentes, tanquam *effectus* animæ *languent* aut amittuntur, tunc remedia *animæ grata*, accepta, jucunda & utilia *tantum* valent, quo eadem anima *priſtinos* motus repetat, negotium & officium adminiſtrandum denuo *reaſſumat*, vires iterum *applicet* & ita *robur* denuo prodat & demonſtret: *falſa* vero eſſet argumentatio, qua quisquam huic demonſtrationi obloqui poſſet, quia *concipere* non poſſum, *unde* anima *vires* has recipiat, *quomodo* illas renovet, *ubi* eædem *latuerint* &c. ergo hæc demon-

ſtratio eſt falſa: quod idem eſſet ac ſi regereremus, quia non concipere poſſumus, *quomodo* anima *moveat*, quomodo *cogitet*, *unde* motus recipiat, quomodo iisdem *moderetur* &c. ergo anima *non movet*, *non cogitat* &c. talis argumentatio ſane *non logica* eſt, quando ab ignorantia *modi fiendi*, *ipſum modum eſſendi* & *exiſtendi* negare velimus; ubi certe *plurima* phænomena *contra ſenſus* & convictionem noſtram negare deberemus, quia plurimorum phænomenorum *modus fiendi* nos latet: deinde notare convenit, quod *ſenſatio* in corpore humano tam *externo* quam *interno*, ſecundum *diverſitatem* partium diſcrepet, prout itaque remedium quoddam *naturæ* ejusque *ſenſationi* in aliqua parte *magis* convenit, magis *acceptum* & gratum eſt, eapropter *in illa* parte motus *alacrius*, vegetius, promptius & efficacius adminiſtrantur: quidquod de reliquo etiam *Nervina* qualitate prædita ſunt *illa* ſubjecta, quæ *ſenſibus externis* jucundam & *amœna* ſunt, ſiquidem anima in hiſce ſenſibus valde *activa* eſt, quæ ſi in *hiſce* ſenſibus *reficitur*, tunc eadem *alacritatem* ſuam in *reliquum* corpus facilius transfert, hinc *ſuaveolentia guſtui* &c. accepta, *vires* allevant; quæcunque vero ſubjecta anima per ſpecialem rationem & idioſyncraſiam *averſatur*, illa in hoc *individuo* nervinam utilitatem *haud* afferunt, licet *in alio* individuo id præſtiterint: quare *quidam* homines à *ſuaveolentibus* reficiuntur, *alii* contra *turbantur* & offenduntur, in quo phænomeno fruſtra ad *obſcuras*, dubias & imaginarias *phyſicas* cauſas nonnulli confugiunt: cum tamen ratio evidens ſit, quod illud phænomenon *diverſitate æſtimationis* nitatur, quæ vero non niſi per *petitionem principii* deinde ad *diverſitatem texturæ* partium trahitur, qualis *nulla* ratione demonſtrari poteſt, ſed *cæco* tantum quodam auſu accuſatur: Præterea etiam *temperatus calor* nervis *amicus* eſt, quare ejusmodi modeſtæ calidæ *fomentationes Nervi-*

nam

nam utilitatem habent, quippe qui *alius* modus eſt, quo *Nervina* quædam auxilia operantur: non minus *nervinum* effectum illa auxilia habent, quæ naturam in aliquo *arduo* negotio *ſublevant*, in quo varia *impedimenta* intercurrentia, vel actualem *ſubtilitatem* cauſantur, vel tantum efficiunt, quo *propter* difficile hoc opus eadem *atura* vires ſuas retineat & *ſimulet*: hinc adminicula, quæ tale negotium ſublevant, tantum viciſſim efficiunt, quo natura eò *lubentius* vires ſuas denuo applicet: quidquod aliquando *ſedativa* remedia *nervinum* effectum poſt ſe relinquunt, quando ob *nimios dolores* vires languent & *animus torpet*, quæcunque itaque tales dolores *leniunt* & demulcent, illa *tantum* adjuvant, quo animus iterum *creſcat* & vires revertantur: *alia nervina* operantur per modum *adſtrictionis*, quando videlicet ob *laxitatem* partium & *toni* amiſſionem *torpor* occupat; dum itaque adſtringentia ad *toni reditum* & conſtrictionem partium affectarum contribuunt, hinc *priſtinus* languor *evaneſcit*; ſingulæ hæ demonſtrationes, minime *coactæ* aut *ſuppoſitæ*, ſed ex ipſis *quotidianis* humanis actionibus fluentes & cum *moralibus* functionibus exquiſitè *convenientes* ſatis perſpicuè *nervinorum* modum operandi comprobant: ubi vero non ultra *poſſibilitatem* & *poteſtatem* theoriæ extendendæ & urgendæ ſunt, quando quisquam rationem deſiderare vellet, cur *hic* homo *dulcia*, aut hunc vel illum odorem, ſonum, colorem &c. *alius alium* deſideret, pro quo dubio ſolvendo & phænomeno decidendo lepida perquam eſſet reſponſio, quia hic vel ille homo *talem texturam* in organo habet, quæ huic odori, colori, ſapori, ſonitui *magis accommodata* eſt, in qua declaratione *nullum ſolidum* rationale fundamentum hæret.

§. XVII.

Brevibus nunc *Vulnerariorum* mentionem facere lubet, quæ vulgo in ſchola medica *Travmaticorum* nomen tenent, quorum modum operandi paucis perſpiciemus: di-

cuntur vero *Vulneraria* quæ vulnerum *conſolidationem* promovent & accelerant: ſermo hoc loco eſt de ſubſidiis & mediis *pharmacevticis*, *læſionum* reparationes & *coalitiones* adjuvantibus, quorum quædam interdum *interne*, aliqua *externe* adhibentur: minime tamen exiſtimandum eſt, quaſi hæc travmatica *tali* efficacia prædita ſint, ut *per ſe* læſiones conſolident, *contexant*, conjungant & confirment, *qualis* actus in *nullius* remedii poteſtate eſt, dum ex *ſolius naturæ* energia fluit, quo in *ordine* conſueto *naturali* læſiones continuitatis reparentur: minime enim adeo *confuſe* & perverſe partes *vivæ* conglutinantur, ſed requiritur *talis* actus, quo mediante non modo pars *congruè* conſtruatur, ſed & ad *futuros* uſus *vitales* iterum aptetur: hic actus procedit per modum alicujus *formationis*; & quemadmodum *aliàs* formatio, confirmatio & *nutritio* corporis non *phyſicis* & materiarum facultatibus nititur, ſed *ſolius naturæ* humanæ proxima operatio eſt, ita non *remedia* convenienter & *proportionate* partem læſam *conſtruunt*, ſed *natura* interdum *ſola* atque *ſpontè*, aliquando occaſione *remedii* oblati reparationem illam perficit: quod enim hanc *ſpontaneam* naturæ capacitatem attinet, tunc *perfrequens* eſt phænomenon, quod ad vulnerum reparationem interdum *nullo* remedio opus ſit; viciſſim vero conſtat, quomodo *languente* natura, *haud facile* læſio quædam emendetur, licet *magni nominis* remedia applicata fuerint: unde concludimus, quod læſionum *reparatio primario naturæ* debeatur: hæc tamen aliquando *oblata* medicamenta *eò applicat*, quo neceſſariam aliquam reparationem *citius* perficiat; aut remedia quædam adeo *ſenſum* naturæ afficiunt, quo *propter* hoc *incitamentum* conſolidationem *promptius* adminiſtret; *interna* quidem vulneraria non admodum *ſecura* & *probata* ſunt, unde illorum uſum non penitus fruſtra abhorret *Ronſſeus* & licet ejusmodi *internis* travmaticis vis ſanguinem *depuratoria* ineſſet, aut

licet

licet eadem remedia efficaciam *balſamicam* & putredinem præoccupantem haberent, tamen in hiſce *præparationibus* non fundata eſt *genuina* virtus balſamica; illa enim quæ *ſimpliciori* ſenſu *vulneraria* dicuntur, ſunt utplurimum *adſtringentia*, quæ *intrinſecus* oblata, quando *ſontica* vulnera in corpore adſunt, non admodum *tuta* ſunt, quoniam non modo *ſuſpectis* genericis *adſtrictionibus*, ſed & ſpecialioribus *ordinariarum* evacuationum *occluſionibus* & perturbationibus anſam præbent: quando vero *internorum* travmaticorum efficacia *intentioni* & *indicationi therapevticæ* reſpondet, tunc operandi modus perinde *eadem adſtrictione* nititur: etenim ſicut in *nimiis* Hæmorrhagiis *interna* oblata adſtringentia, in *illo loco* effectum ſuum exſerunt aut poſt ſe trahunt, *in quo effluxus* ille, aut profuſio ſanguinea adeſt, ut alibi clarius demonſtratum fuit & id quidem per *naturæ* ſingularem *directionem*, ita in vulnerationibus inflictis, *natura* ſtimulum *adſtrictorium* ad locum *affectum* applicat, circa vulnus partes ſucceſſivè efficacius *conſtringit* & dum non niſi cum effectu *conſtrictionis* conſolidationem perficere poteſt, hinc *propter* oblatum remediũ travmaticum illum conſtrictorium & connexum *conſolidatorium* effectum alacrius adminiſtrat: in negotio tamen adſtrictionis ſucceſſus non ita *exquiſitus* eſt, quin aliquando natura *deflectat* & in *aliis* etiam partibus adſtrictionem illam perficiat; æque ac in Hæmorrhoidum & Menſium *nimio* fluxu oblata *adſtringentia* non modo in *locis hæmorrhoidalibus* & *uterinis*, ſed & in *reliquo* abdomine aliqualem adſtrictorium effectum poſt ſe trahunt: *alio* modo operantur quædam vulneraria, quando *citra* adſtrictionem materiam *gelatinoſam* & *mucilaginoſam* naturæ in humorum maſſa ſubminiſtrant, cum qua *concretio*, conglutinatio & conſolidatio *citius* & facilius perfici poteſt, uti ſuperius de remediis ad *callum* generandum & *oſſium fracturas* aptis pluribus actum fuit; etenim ad vulnerum

concretionem aliquo *glutine* gelatinoſo, mucilaginoſo lymphatico opus eſt, ſi itaq; in hoc inſolito & afflicto caſu *talia* ſubjecta naturæ ſubminiſtrantur, tunc eadem in vulnerum *reparatione* & combinatione *pronior* æque ac promptior eſt, quæ mediante *tonico* motu ſingulari *directorio* è reliqua maſſa humorum ad *affectum* locum hanc materiam *gelatinoſam copioſius* advehit & proximum *concretionis* actum expeditius exercet: quod vero *internus* travmaticorum uſus *latius* ſeſe extendat, teſtatur trivialis cura *phthiſeos*, in qua vulneraria talia *oretenus* exhibita, communiter ſuſpectas *adſtrictiones* in *pectore* cauſantur: qualis affectus partim illo fiendi modo nititur, quando ſanguis cum *adſtringentibus* ſubſtantiis permixtus ſub reliquo *communi circuitu* ad *pectus* pervenit, partim quando ob *generalem* hunc adſtrictorium ſtimulum natura conſtrictionis effectum ad *locum læſum* & afflictum *dirigit*: *Externa* travmatica quod attinet, tunc eadem non *alio* quam *adſtrictorio* effectu operantur, quæ dum *immediatè* locum affectum attingunt, eo *potentiorem* efficaciam habent, adeoque *læſarum* partium *conſtrictionem* eo magis adjuvant: interea vero *alia* adhuc vulneraria dantur, quæ conſolidationem adjuvant, de quibus nunc in ordine ſub *Balſamicorum* nomine acturi.

§. XVIII.

BALSAMICA itaque ſeqvuntur, quorum operandi modum exponere placet: neceſſe quidem erit, ut antea ſignificemus, *qualis* & *quotuplex* Balſamicorum *effectus* ſit, quo deinde illorum *modus operandi* clarius innoteſcat: dicuntur itaque proprie Balſamica *principaliori* ſenſu, quæ partes *immundas* & impuras *repurgant*, adeoque *putredinem* avertunt, deinde Balſamica *vulnerarium* & conſolidatorium effectum involvunt: *diſcrepat* itaque quadantenus Balſamicorum *uſus* & ſucceſſus, licet *modus* operandi *conveniat*: utplurimum *Balſamica* remedia de principiis *ſulphureis*, *oleoſis*, *reſinoſis* participant, quæ dum ad partem aliquam

quam *impuram* perveniunt, adhærentem impuritatem diſſolvunt & *abſtergunt*, *ſulphurea* ſua ſubſtantia ſubtilem commotionem *inteſtinam* in heterogeneas materias communicant, quo à partibus mundis *ſecedant*, adeoque in affecto loco recens, *vivum* & purum *fundamentum* efficiant, daß ſie einen friſchen Grund machen; in hoc effectu utplurimum *ſola* Balſamica ſibi ſufficiunt: illud tamen requiritur, quo à tergo *laudabiles* humores *affluant* & affectã partem *impleant*, aliàs ſi à tali loco *neceſſarius* affluxus humorum diſcedit & potius pars cum *irregulari toni* gradu conſtringitur, tunc fruſtra *ab extra* Balſamica applicantur, inde innotuit illa querela chirurgorum, man nehme die Artzeneyen wieder hinweg, wie man ſie habe darauf gelegt; der Theil oder Schaden, wäre ſchon erſtorben: exinde *tantum* iterum fluit, quod in effectu Balſamicorum *medico*, *natura* non penitus *otioſa* ſit, ſed ſub continuatione *neceſſariæ affuſionis* humorum id contribuat, quo pars iterum *vividam* indolem & faciem induat: etenim quando in *læſa* quadam parte ab *intra* humores *ſeroſo-lymphatici* affluunt, tunc *ab extra* applicata remedia *Balſamica* ſulphurea non modo colliquant & *reſolvunt*, ſed iisdem ſubtilem *fermentativam* commotionem communicant, è qua *intimior abſterſio* & repurgatio provenit, proinde hæc oleoſa & reſinoſa *poroſitates* læſarum partium in tantum *deliniunt*, ne aëris allapſus *contrariam* fermentativo-*putridam* commotionem excitare poſſit, quid quod *Balſamica* non raro *roborante* & *adſtringente* moderata qualitate prædita ſunt, ut ſub *ſufficientis* & convenientis *toni* præſentia *vigor vitalis* non modo ad meliorem *impuritatum abſterſionem*, ſed & ad *citiorem* læſionis *reparationem* contribuat: hac ratione & hoc modo *Balſamica* remedia *vulnerarium* effectum involvunt & promovent; & ob eandem rationem *ſelectiora adſtringentia* remedia *opportuno* tempore admodum commode & fructuoſe cum *Balſamicis* remediis *miſcentur*: neq;

men *externe* tantū *Balſamica* remedia hoc modo operantur, verum etiam *interne* ſive proximius ſive ſerius ad *affectam* partem cum maſſa ſanguinea proveniant: unde ſub *continuato* Balſamicorum uſu *Maſſa* ſanguinea cum ejusmodi remedio *impregnatur*, ſed ſucceſſive ad *impuram* partem pertingit, eandemque etiam ſucceſſivè *abſtergit* atque repurgat, teſtimonio *utilis* efficaciæ *Balſamicorum* in *Phthiſi*, *Hectica*, *Gonorrhoea virulenta* &c. quotquot proinde remedia ſive interne ſive externe ejusmodi *impuritates* è *lenta* corruptione prodeuntes, ſive in corruptionem tendentes *abſtergunt*, illa *medico chirurgico* ſenſu *Balſamica* vocari merentur: in *latiori* etiam ſignificatu illa *Balſamica* vocantur, quæ ſanguinem & corpus à *putredine* præſervant, qualia ſunt illa remedia quæ *noxias* materias tempeſtivè *evacuant* & *nocivam* illarum vim *infringunt*; *proprio* enim ſenſu *Balſamica* remedia *corruptioni* oppoſita ſunt, adeoque illas *heterogeneitates*, quæ *corruptionem* proximius invitare ſolent, abſtergunt atque *repurgant*: quo magis itaque ſub *concurſu* talium Balſamicorum *læſio* quædam *mundificata* eſt, eo promptius *natura* poſthac reparationem & *conſolidationem* ſuſcipit: neque denique *nervinam* illam efficaciam oblivioni tradimus, quæ in quibusdam *Balſamicis* ſubjectis conjuncta eſt, è qua partibus *læſis roboratio* neceſſaria accidit; inde contingit, ut ſi partes tales læſæ cum *ſufficienti tono* inſtructæ ſunt, non modo *mundificatio promptius* ſuccedat, ſed *ulterior affluxus* impurorum humorum ceſſet & *concretio* eò *facilius* & citius conſequatur; quæ ſingulæ animadverſiones circa *Balſamicorum* modum operandi annotandæ ſunt.

§. XIX.

Convertimus nos ad SEDATIVA remedia, quorū operandi modum etiam exponemus: in *genere* vero hoc loco de *Sedativis* loquimur, ſive fuerint *Anodyna*, ſive *Narcotica*,

quip-

quippe qualia remedia in effectu ſuo *gradu* utplurimum differunt, dum Narcotica *potentiorem* minusque ſecurũ effectum habent; neque iterum placet de *ſecuro* Sedativorum uſu, ſed de *modo operandi* diſſerere: quo loco denuo *falſas* & imaginarias *theorias* excludimus, quæ *paſſim* in ſedativorum modo operandi explicando circumvolant: ita communis *fabuloſa* eſt ſententia, quaſi *Sedativorum* remediorum *ſulphur* ſpiritus *obnubilet*, *obſcuret*, *turbet*, *liget*, *figat*, *incraſſet* & coerceat, quo minus in partes *effluant*, ſed in *cerebro* ſubſiſtant, unde *torporem* & *ſomnolentiam* conjunctam theoretici derivant: nonnulli viciſſim tradunt & ſupponunt, quod *ſulphur* Sedativorum remediorum *poros cerebri* deobſtruat, quo minus *intra cerebrum*, neque etiam *ex ipſo* cerebro *ſpiritus* fluere & *effluere* queant, abhinc *ſomnolentiam* & ſenſationis imminutionem pendere aſſerunt: alii iterum de qualitate *frigida* ſulphuris *Narcoticorum* remediorum *mira* proferunt, *nihil* vero demonſtrant, adeoque per diverſas *imaginationes*, traditiones & ſpeculationes vagantur: iterum interdum aſſeritur, quaſi *ſulphur* narcoticorum remediorum *poros ſanguinis* obſtruat, calorem naturalem *extinguat* & ita *torporem* & ſomnolentiam cauſetur: miſſis vero talibus immaturis & *obſcuris* ſententiis, placet potius ex *evidentioribus* phænomenis Sedativorum modum operandi explicare: gaudent itaque *Sedativa* remedia præter *alia* principia, prædominante *ſulphure vaporoſo*, *fuliginoſo*, *oleaginoſo*, *expanſivo*, *adverſo*, quod facilè *olfactui* ſeſe prodit; & hoc ſulphur non modo *intime* per *humores* ſeſe expandit & *incommodis* atque moleſtis ſanguinis expanſionibus & *turgefactionibus* anſam præbet, prout *effectus* teſtatur, ſed & *ſenſibilibus nervoſis* partibus perquam adverſum & *tædioſum* eſt, ſicut *odor* talium remediorum imprimis olfactum *moleſtè* afficit; quam *ſenſibiles*

vero ſunt *nervi* in partibus *externis*, ita æque ſenſibiles & interdum adhuc *ſenſibiliores* ſunt in *interno* corpore; quam *vaporoſum* eſt ſulphur narcoticorum ab *extra* oblatorum, ita æque vaporoſum & adhuc *magis* tale eſt, *internè*, ubi *caloris* motu impellitur, adeoque adhuc *magis expanditur*; quam *adverſum* & tædioſum hoc ſulphur *in externis* organis, *eo magis* adverſum eſt in *interno* corpore: hæc *averſio* vero non *corporis* qualitas, ſed *animæ* operatio eſt; quare per *Narcoticorum* oblationem graviter offenditur & *moleſtatur anima* in ſuo corpore, unde non modo *genericam* talem *averſionem* & abhorreſcentiam *Narcoticorum* obteſtatur, ſed & propter hanc nimiam moleſtiam in *confuſiones* quasdam & *deliras* actiones delabitur; quam *diverſa* vero ſunt ſubjecta talia *Narcotica*, quo magis *gradu* differt illorum *offenſio*, quo *magis* aut *minus* natura hæc ſubjecta *averſatur*, eo *majora* vel *minora*, eo magis *ſpecie diverſa* deliria ſuperveniunt, uti de *opio*, *Hyoſciamo*, *Mandragora*, *Datura* &c. paſſim authores teſtantur: *communis* vero effectus, qui *Narcoticorum* uſum ſequitur, eſt *ſopor*: hunc medicamenta non *efficiunt*, ſed quemadmodum in *ordinario* ſtatu ſomni *primaria* cauſa eſt *anima*, quæ à *ſenſoriis* organis *activitatem* & attentionem ſuam *ſubtrahit* & quieti indulget, iterumque poſt aliquod tempus cum activitate ſua *ad organa* ſenſoria ſe applicat: quæ cauſa *principalis ſenſationis* eſt & ſenſationem utplurimum *augere* & *minuere* poteſt, ita *ſopor*, quem *Narcotica* cauſantur, *animæ* effectus eſt; hæc enim *propter* oblatum *adverſum* narcoticum *conſuetam* ſuam ſenſationem & *activitatem*, qua præcipue *organis* ſenſoriis invigilat & proſpicit, *ſubducit* & quia præſens remedium vaporoſum *averſatur*, *ſenſationem* qua cum *illius præſentiam* advertit & *percipit*, tam diu & in tantum *deſerit*, ne ulteriorem *moleſtiam* excipiat & *percipiat*, hinc *ſo-*

mno

mno imo ſopori indulget, *donec* interea hoc *inimicum* & adverſũ ſulphur *vaporoſum* ſive per *diaphoreſin* ſive per *diureſin* per *conſuetas* commotiones, *vitalitati* ſubſervientes *evacuaverit*; remanet interim ſatis eximius *torpor* tum in *animo* tum in reliquo *corpore*, quoniam ad *prægreſſum* ſomnum valde *moleſta* & *adverſa* cauſa contribuit: recte itaque *Narcotica* dicuntur *ſtupefactoria*, quoniam ad *ſenſationis confuſionem* & abolitionem contribuunt: & ita *mitiſſimum* ex anodynis remediis *tali* modo operatur, videlicet *Cinnabaris*, quæ è duplici *tali* principio conſtat, quod partibus *nervoſis* quantisper *moleſtum* eſt, uno *mercuriali*, altero *ſulphureo*; hinc Cinnabaris non modo *ſenſum relaxat*, ſed & *motus mitigat*, licet propter ſuum ſulphureum principium interdum *ſpumeſactoriis* ſanguinis commotionibus excitandis & augendis ſatisfaciat; hinc *præſentibus orgaſticis* & *febrilibus* commotionibus oblata, æſtum *auget*: exinde vero etiam facile liquet, quanta cum *prudentia* *Sedativa* remedia commendari debeant, quoniam *ſenſationem*, quæ aliàs ad *vitalem* œconomiam valde *neceſſaria* eſt, *enervant* & ſtupefaciunt, *genuinam* vero cauſam morbi *non* attingunt, neque *evacuant*, unde ad *palliativas* & *ſuperficiarias* curationes contribuunt, in quibus tantum *perceptio* & ſenſatio *morbidarum* moleſtiarum demulcetur & *obtunditur*, *cauſa* vero mali *intacta* relinquitur: inde fit, ut quia *natura* malum præſens *non ſentit*, illa *huic* etiam *non reſiſtat*: hinc cauſa morbifica *accreſcit*, ſui *juris* fit & œconomiam animalem *ſubjugat* atque deſtruit: hæc damna *certo* è *nudo* ſedativorum uſu metuenda ſunt: & hæc placuit de Sedativis *genuinis* & illorum modo operandi ſignificare: dantur vero etiam adhuc *alia* remedia, quæ non modo *ſenſus*, ſed & *motus leniunt*, qualia ſunt omnia *relaxantia* & valde *emollientia* (uti ſimpliciſſima cutis emolli-

tio per *pinguia*, fomenta calida, ſaponaria &c. eminentem *inſenſibilitatem* infert) quæ vero *genuinis anodynis* & narcoticis accenſeri non merentur: denique de *talibus* ſedativis, præcipuè de *narcoticis* remediis ſciendum, quod ſenſum quidem *obſtupefaciant*, *motus* vero *non emendent*: hinc in *ſpaſmis* & *convulſionibus* adhibita ſenſum dolorum & *cruciatuum* quidem *hebetant*, *motus* tamen illos haud mitigant, niſi ex ſumma *confuſione* natura ab una *extremitate* in alteram delabatur: utpote qualis ſenſuum *perturbatio* ſubinde ad *varias* alias connexas *confuſiones* & perverſiones occaſionem præbet, id quod tam in *moralibus*, quam *vitalibus* negotiis cum numeroſis exemplis illuſtrari & confirmari poſſet.

§. XX.

Iam ferme ſtadium *principaliorum* Alterantiam percurrimus, ſed poſtulabit etiam occaſio, quo SPECIFICORUM remediorum mentionem faciamus, quæ *evidenti* & *notatu* admodum digno effectu *Alterantem* ſuam qualitatem comprobant, quoniam *citra* ſenſibilem *evacuationem* utplurimum operantur: non jam illam quæſtionem decidemus, an *dentur ſpecifica* remedia, an *tuto* adhiberi poſſint? *quo modo* uſurpari debeant? *quænam* ſint ſpecifica remedia? ſed interea præſupponimus *cardinalem* illam aſſertionem, quod omnino *ſpecifica* medicamenta *dentur*: ſubinde merito monemus, ne *confuſio* committatur inter *ſpecifica* & *univerſalia*, ut & ne *communis* ſpecificorum numerus pro vero, certo & *indubio* reputetur, ne tamen etiam exiſtimetur, quaſi præter tam *parcum* ſpecificorum apparatum, qualis quidem vulgo conſtat, neque *alia* ſpecifica alibi occurrant, aut exiſtere poſſint, cum in *contrariis* phænomenis & *experimentis* deprehendamus, quam *ſpecialiſſimi* & interdum *admirandi* effectus per *ſimpliciſſima* remedia producantur, ut interdum vilis & ſimplex *opilio* & *ruſticus* lon-

longe præſtantiores effectus cum *viliſſimis* ſuis remediis edat, proferatque, quam laborioſiſſimus *Pyrotechna* & acutiſſim9 *chymicus* cum *pretioſiſſimis* ſuis arcanis, pulvillis, oleis, Tincturis, ſalibus, ſpiritibus, mercuriis, ſulphuribus &c. illud porro de *Specificis* noſſe confert, quo illorum efficacia *ſpecialiſſimæ* cauſæ, parti, morbo &c. reſpondeat, neque ad *alios* morbos extendi & cum *eadem utilitate* applicari poſſit: nunc vero propius in illorum modum operandi introſpicere volumus & indicabimus, quid de eodem ſentiendum & ſperandum ſit: in hac conſideratione duplicem *offenſionem* evitare debemus, *primo* ne autumemus, quaſi *ſpecifica* cum *ſedativis* communia ſint; cum *ſpecificorum* efficacia haud *primario* in dolorum mitigatione conſiſtat, ſed *motuum* correctionem & *alterationem* involvat, v. g. ne in *hydrophobia*, *lycanthropia*, *morſu ſerpentum ictu ſcorpionum* tam ſæva & vehementia pathemata continuent, ſed *motus*, *ſenſus* & *effectus morboſus* ceſſent & deſinant: ubi una requiritur, quo ſub tali *complacatione* motuum etiam ſubtiliter communicata *pernicioſa* materia *ſucceſſive* eliminetur, ſiquidem *benignius* & mitius ſine tanto motuum *ſtrepitu*, impetu, *gradu*, ſtatu & apparatu materia noxia evacuari poteſt; teſtimonio hominum, cum miaſmate *peſtilentiali* infectorum & tamen *peſte* non laborantium, & illorum ſubjectorum, quæ hoc morbo correpta ſunt: neque *deinde* credendum eſt, quia quorundam *ſpecificorum* medicamentorum *effectus* in *retentionem* & *adſtrictionem* deſinit, aut quia *quædam* ſpecifica *adſtringentem* effectum etiam poſſident, quaſi non modo *hæc*, ſed & *reliqua* ſpecifica per *adſtrictionem* operentur; teſtimonio *millefolii* in ſpaſmis hypochondriaco-hæmorrhoidalibus, *dentis hippopotami* in hæmorrhoidum & menſium fluxu, *urticæ minoris*, *equiſeti*, *polygoni* &c. inte-

interim etiam in hiſce remediis adeſt *ſpecifica* illa *relatio unius* hujuſcemodi ſubjecti adſtringentis *ad hanc* vel *aliam* partẽ; ubi hæc remedia inter ſe non *confundi* debent, ſub illa opinione, quia in hoc loco tam *ſalutarem* effectum per *adſtrictionem* exſerit, ergo eundem effectum in *alio* loco edere deberet; quæ *univerſalis* applicatio repugnat *diſcretæ texturæ* & *ſenſibilitati* partium; quis enim quæſo in *oleo ſcorpionis, hepate canis* & *lupi rabidi, carne viperina* &c. poterit ex certo & indubio fundamento *adſtringentem* aut *ſedativam* efficaciam accuſare? ſed nunc nodus gordius ſolvendus erit, quando noſtro officio ſatisfacere & *modum*, quo *Specifica* operantur, exponere debemus: minime negamus, quod *aliqua* è remediis ſpecificis per modum *adſtrictionis* [operentur; ſed eſt ſane etiam hæc *adſtrictio ſpecifica*, quæ non *omnibus* partibus & morbis *æqualiter* competit: *alia* vero *Specifica* operantur in *motus*, quos *temperant*, tranquillant & componunt, ne *excedant*, quo deinde ſub majori quiete & *continentia* natura communicatum *miaſma* citius & *efficacius* removere & *emovere* poſſit; quamdiu enim *poſt inſinuationem* pernicioſæ materiæ *motus* vel *excedunt*, vel *deficiunt*, *circumvagantur*, vel inordinati ſunt, tamdiu non modo noxium *miaſma* magis *exagitatur* & commovetur, ſed & *juſta* illius *excretio* perturbatur, quamprimum viciſſim illi motus *mitigati* ſunt, tunc non modo materia *peccans* paulo *facilius ſubjugari* ſed & *commodius evacuari* poteſt: *quomodo* vero *ſpecifica* quædam remedia motus *temperent*, id neque *phyſicis* neque *medicis* rationibus indubiis & luculentis hactenus demonſtratum fuit: quæ tamen ratio *ſubtili relatione ſenſationis* naturæ *ad oblatum* remedium nititur, ſicut in *moralibus* functionibus æque interdum *anima* leni & *ſubtili* quadam methodo *temperari* ſolet, ut *craſſo* quodam freno non opus ſit: difficultas cur ratio *manifeſta* de hoc

medi-

modo operandi reddi non poſſit, in eo *parallelo* phænomeno agnoſci poteſt, quia *individuales ſenſationes* & æſtimationes objectorum ex *intimiori animæ* operatione fluunt, videlicet, cur homines *unum* ſubjectum *præ alio appetant* aut *fugiant*, teſtimonio colorum, ſonituum, ſaporum, odorum: interea *effectus* de Specificis *indubius* eſt, quod motus *tranquillent*; proinde antea brevibus indicavimus, quod hæc mitigatio non per modum *communis ſedationis* aut palliationis ſuccedat, quia ſimul *cauſa* mali tollitur, quapropter *talia* remedia *juſte* dicuntur *Specifica*, quorum modus operandi ex parte quidem *illuſtrari* & explicari poteſt, ex parte vero *craſſam* aliquam deſcriptionem non admittit, quia eſt *ſpecificus*: æque ac *anima* hominis interdum *ſpecialiſſimas* functiones adminiſtrat, quarum *modus fiendi craſſis* ideis deſcribi & exponi non poteſt; interea *fruſtra* eſſet, illas operationes ab activitate & *energia* animæ *ſeparare* velle.

§. XXI.

Non placet in præſenti *Alterantium* commendatione ad *ſpecialiſſimos* titulos progredi, neque juſtos & *conceſſos* limites transgredi, ſed denique filum totius hujus tractationis abrumpere, ſiquidem *ſpecialiſſimæ* deductiones & applicationes ex hactenus traditis *generalibus* & *fundamentalibus* animadverſionibus fluunt: Unum adhuc ſupereſt cujus adhuc circa finem memoriam injicere lubet, nimirum SYMPATHETICORUM remediorum & illorum modi operandi: ſed mox confitemur, quod ſatis *ardua* hæc ſit deductio, in qua rationes *phyſicæ* parum utilitatis hactenus obtulerunt: dari *ſympathetica*, non negamus; dari talia quæ & *conſciis* & *inſciis* hominibus effectum ſuum exſerunt, perinde conſtat; quod vero *non omnia* remedia, quæ *hoc nomine* ſalutantur, *vera*, certa & *genuina* ſint, communi materiæ medicæ *fato* adſcribendum eſt; in horum *ſympatheticorum* explicatione vulgo ſatis *obſcuræ* & *intricatæ* theoriæ circumvolant: quidam confugiunt ad *ſpiritus*, ſed eo ipſo *obſcurum* per æque *obſcurum* proferunt; ſiquidem theoria

de ſpiritibus, in medicina uſitatis, *imaginaria* & ſpuria eſt, neque ullo *ſolido* fundamento nititur, unde utplurimum in deductione & *applicatione* ſua fabuloſa & *comica* exiſtit: nonnulli confugiunt ad *magnetiſmum*! quod vero *hoc nomine* intellectum velint, altum eſt *ſilentium*, aut *obſcura* & *confuſa* declaratio, quare recte aſſerit *Garmannus de Mirac. mort. Lib. 1. tit. 2. §. 29. magnetiſmus ille mumialis otioſi cerebri eſt commentum, è lacunis Paracelſicis hauſtum*: iterum quidam provocant ad *Archeum*, *qualis* vero ille ſit & quid *valeat* atque operetur in negotio *Sympathiæ* valde ambigunt & tergiverſantur: aliqui accuſant *unionem ſpirituum* & *ætheris* ſive *atomorum* & ex fallacibus atque *incertis experimentis* veritatem ſui aſſerti haurire volunt, cujus rei mentionem fecit prælaudatus *Garmannus l. c. §. 23. ſeqq.* alii plane ad *ſpiritum mundi* adſcendunt, eundemque ad *ſympathiam* in conſortium trahunt, quæ vero explicatio valde *myſtica* eſt & nudis *ſuppoſitionibus* nititur: quidam *genios* accerſunt, iisdemque officium *ſympathiæ* committunt & adſcribunt: ſed ſane in ſingulis hiſce theoriis deeſt *fundamentum* & adeſt mera *opinio*, perſuaſio atque ſpeculatio, nos ſine ulla *ſuppoſitione* ſignificabimus *quo usque* in theoria ſympathiæ *intellectus* noſter pertingere queat: in *quibusdam* experimentis plurimum valet & abſolvit *firma*, conſtans & *contumax imaginatio*: ſecundum illud: **wie du glaubſt, ſo wiederfähret dir**: quam *ſtupenda*, potens & activa ſit *vis imaginationis* humanæ *innumera* exempla probant; ita ut *ſuperfluum* opus eſſet, ſi *teſtimonia* quædam allegare velimus: quando enim *conſciis* ſubjectis experimenta quædam pro hoc aut alio *affectu* inſtituuntur, tunc *totus animus* in illa defixus eſt, cum *contumaci* recordatione, quod per experimentum pro afflictione præſenti opem ferre debeat, inde contingit, ut ſecundum *firmam* hanc perſuaſionem & contumacem recordationem *natura tacite* tales *motus* inſtituat, qui huic *ſperatæ* & in *imaginatione* hærenti recordationi & opitulationi quadrant: cujusmodi exem-

pla

pla in contrarium ſane multa proſtant, teſtimonio *paroxyſmorum febrilium* per *imaginationem* recurrentium: uti *D. D. Præſidi* cognita eſt virgo, quæ prodigiis *narium hæmorrhagiis* obnoxia erat: hæc *quotiescunque* in rebus oeconomicis & domeſticis *ſanguinem* animalium mactatorum profuſum *conſpexit*, toties ſuarum Hæmorrhagiarum *recordabatur*, & confeſtim Hæmorrhagiam narium largam *actu* ſubibat: hinc etiam vicisſim euenit, ut *talia* ſympathetica *nihil* operentur in ſubjectis *rudioris* & *inſenſibilioris* animi, minus *terrori* & *averſioni* ſive *nauſeæ* obnoxiis, adeoq; in *imaginatione* ſegnioribus & *ſtupidioribus*; ridicula eſt hiſtoria, quæ ante aliquot annos *D. D. Præſidi* obtigit: hunc in conſilium vocavit virgo *mollioris* timidioris & *ſenſibilioris* animi, de copioſisſimis *verrucis*, manus ipſius deformantibus ſollicita: huic ad manus applicavit fruſtulum exſiccatæ *cutis humanæ*, quod tamen appoſitum fuerat *clauſis* virginis oculis & deinde deligabatur: interea *anxia* fuit virgo de remedio adhibito, quod conſtanter *averſabatur*, licet de eodem *conſcia* non erat, interim *hariolabatur*, quod forte aliquid de *decollato* aut *ſuſpenſo* homine ſit; poſt præterlapſum quadrans horæ ſpatium liberabantur manus, adeo ut virgo *conſpicere* potuerit adhibitum remedium, inde *exhorruit*, ſed altero die verrucæ *exſiccari* ceperunt & brevi poſt evanuerunt.

§. XXII. Quid de *ſympatheticis* curis ſentiendum ſit, quæ *inſcio* aliquo ſubjecto procedunt, tunc certe hoc negotium explicatu admodum *difficile* judicamus: interim negare non poſſumus, quam *ſubtilem* conſenſum *anima* cum objectis & motibus *extra* ſuum corpus conſtitutis habeat, teſtimonio hominum, qui vocantur wetterwendiſch: aut quomodo quidam homines *præſentiant* mutationes tempeſtatum: ibi ſane valde *ceſpitabunt* illi, qui efficaciam *mutati* aëris in *Barometro* ad corpus humanum *vivum* frivolè *applicare* volunt, cum *ſubjecta* in quæ *aër* mutatus operatur, enormiter *differant*: nos potius illas *alterationes* in corpore *vivo* obtingentes, ſubtili *præſenſioni* adſcribimus, ſicut aliàs anima *craſſas* mutationes *ſenſu* percipit & *ſecundum* hanc perceptionem *motus* immutat, cum *ſuppoſita* illa *effluvia* motus vitales *effectivè* variare non valeant: ita *ſimile* experimentum *conſenſus* animæ cum *macrocoſmicis* mutationibus occurrit in *mutationibus* macrocoſmi & microcoſmi *æqninoctialibus*: *quomodo* vero hic conſenſus contingat, *craſſum* noſtrum intellectum fugit, ſicut *ſubtiles* has animæ operationes *ipſa anima craſſo* ratiocinandi modo non capit, quæ ipſa anima etiam non comprehendit, *quomodo cogitet*, ideas formet, reminiſcatur rerum præteritarum &c. & tamen *cogitat*, &c. adeoque hæ *ſubtiles* mentis operationes neque *in ſenſum*, neque intellectum *craſſum* cadunt: quale *eximium Specimen* etiam obtingit in *nævis maternis*: ubi mater certa *objecta percipit*, contumaciter in *animo* circumvolvit, in *imaginatione* retinet, hanc *ideam* in *fœtum* transfert &c. hinc factum eſt *indubium*, *modus fiendi* vero *concipi* non poteſt; eapropter tamen *factum negari* non poteſt: brevibus ita indicamus, quod *occultæ* tales *ſympathiæ* nitantur illo *ſubtili ſenſu* & *conſenſu* per

quem *anima* humana cum rebus *naturalibus* eſt conjuncta; & licet hoc negotium in *pſychoſophia* nondum valde cognitum ſit, attamen *eapropter* negari aut *contemni* non poteſt: ita enim in *craſſis* phænomenis interdum *anima* quibusdam ſubjectis & *objectis* adeo *indulget*, aut immerſa eſt, ut illorum *jacturam* & offenſionem *ægerrime* perferat, unde illud proverbium innotuit, man wüſte ſchon einen am rechten Ort anzugreiffen, wo es einem wehe thut: ſi itaque quidam cum *ejusmodi* ſubjectis experimenta inſtituit, cum quibus *anima* alicujus hominis *ſubtile commercium*, & *intimiorem conſenſum* habet, tunc *graviter* exinde *anima* turbari poteſt, ut hæc ſubinde in *corpore* ſuo varias turbas & *confuſiones* inſtituat; quæ deinde *temere diabolicis* artificiis imputantur: cum rectius experimenta illa nitantur *hoc conſenſu* animæ cum rebus naturalibus: etenim *anima* humana in hac rerum univerſitate non modo inter res *naturales* verſatur, ſed & *cum illis quotidianum* commercium habet, quare cum *diverſis* ſubjectis modo *craſſius*, modo *ſubtilius* firmiter & *intime* conjungitur, qui *modus conjunctionis* adeo *craſſe* deſcribi non poteſt: æq; ac *unus* homo *præ alio* cum organis ſuis *ſenſoriis* externis *acutius* & *exquiſitius* operatur, quod certe non propter *diverſitatem* organorum, ſed *activitatis* contingit: qui *modus* tamen *diſtinctæ* activitatis adeo *craſſe* explicari non poteſt: hinc *variis phænomenis* & *demonſtrationibus* declaravimus, quod *occultæ ſympathiæ* tali *conſenſu* animæ cum rebus naturalibus nitantur, qui *modus* hujus conſenſus (ut adeo inculcemus) adeo *craſſe* declarari non poteſt: etenim *ipſe actus* eſt *ſubtilis*, adeoque eo minus *proceſſus* atque *modus* illius actus *craſſis* quibusdam recitationibus & *ideis* explicari poterit, & optandum eſt, quo eruditi in hac *hiſtoria communionis animæ* cum rebus *naturalibus uberiora* facta & *ſpecimina* obſervent, ſiquidem in hoc ſtudio ſane eximius *defectus* adeſt, qui aliquali *emendatione* indiget & ſane *majus* emolumentum ſperandum eſſet, ſi ejusmodi *vera phænomena* paulo *copioſius* inclareſcerent, quam ſi per *otioſas* & falſas *ſpeculationes* circumvagemur: placuit itaque hujus *delicatioris* & ſubtilioris conſiderationis *breviſſimam* mentionem injicere, licet *uberiores* illuſtrationes, confirmationes & demonſtrationes, ad idem negotium pertinentes, addi poſſent; ſed forte hæc *moralis* deductio & *animæ* competens theoria non omnibus ad *palatum* erit, quia ab *avtomaticis* illis meditationibus diſcrepat, dum animam & corpus non *confundit*, ſed utrumque ſubjectum *in ordine* & foro *congruo* perpendit: ſed forte etiam *non omnes* hoc verbum capiunt, quia multi *aſſenſum* ſuum denegant, quoniam aliquod *phænomenon non craſſe* concipiunt, non *oculis* percipiunt, neq; manibus *palpant*. Mittimus vero jam *totam* hanc tractationem de *Medicamentorum modo operandi in corpore vivo*, quam *quatuor* Speciminibus hactenus commendavimus: Deo itaque ſuum tribuimus, & pro conceſsis viribus devotisſimas gratias perſolvimus; huic præſentem laborem vicisſim conſecramus & humillime rogamus, quo eundem cum conſtanti ſua benedictione comitetur, ut medicam artem hujusque veritatem & ſinceritatem ſemper adjuvet atque promoveat.

(o)

D. MICHAELIS ALBERTI,

POTENTISS. REGIS BORUSSIÆ CONSILIAR. AULICI,
MEDICINÆ ET PHILOS. NATUR. PROFESS. PUBLICI ORDIN.
ACAD. CÆSAR. NAT. CUR. COLLEGÆ FACULT. MED.
h. t. DECANI

PROPEMPTICON INAUGURALE

DE

COMMERCIO ANIMÆ, SIVE NATURÆ INCORPOREÆ CUM MEDIIS ET REMEDIIS CORPOREIS.

DOctrina & diſquiſitio de *Anima* & hac quidem *immateriali*, quantis unquam eximiis difficultatibus expoſita fuerit, teſtantur numeroſiſſima documenta, ita ut à *prima ſcientiarum* & *artium* origine inter *Philoſophos* præcipue atque *Medicos* variæ operoſæ & *intricatæ* Pſychologiæ inſtitutæ deprehendantur : inter illas vero conſiderationes , quæ *ægerrime* componi & ſatis *perſpicue* proponi potuerant, illa merito præferenda eſt , qualem *nexum* & quale *commercium* anima hominis *immaterialis* cum *corpore* habeat, cum ipſi *effectus* quidem diverſi ſatis *manifeſte* teſtentur , *quod* illa anima cum ſuo corpore congrediatur: *quomodo* vero hoc contingat, ut *incorporeum* principium poſſit operari in *corporeum* ſubjectum, id *conceptu* ſemper difficile fuit, ob quam *difficultatem* multi ipſum *factum*, quaſi re bene acta, *negarunt* ; alii contra miſere ſe contorſerunt animamque *corpoream* ſive materialem ſtatuerunt , quo illam *cum corpore* conjungere valeant & *Hippocratis*, *Platonis*, *Galeni* ſententiam ſecuti ſunt, quo *craſſo* conceptui ſubveniant, indicentque, quomodo anima *corporea* corpus tanquam *habitaculum* ſuum *contingat*, impellat atque *trudat* : acceſſit tamen illa *confuſio*, quod hæc anima *corporea* non ſit anima *rationalis*, ſed illud principium *intermedium*, quod vulgo *Spirituum* nomine ſalutatum fuerat, *per quod* anima incorporea *in corpus operari* ſupponebatur: quod vero *immateriale* principium immediate aut *proxime* etiam in *materiale* ſubjectum *agere* poſſit, id conſtanter ex *illa ratione* negarunt, quia hoc commercium *concipi* non poteſt: *exinde* emanarunt aliæ *connexæ* negationes , videlicet quod anima *rationalis* non ſit *natura*, quod *remedia* tanquam ſubjecta *materialia* nullum *commercium* habeant cum *anima rationali*, ſive quod non operentur in hanc animam incorpoream, licet ex ſchola *Hippocratis* & *Galeni*, inter poſteros vero ex mente *Carteſii* ſupponatur & aſſeratur, quod res *corporeæ* omnino *in animam* agant, uti *Hippocrates Lib. de flatibus §. 20. text. 3.* de ſanguine dicit : *opinor*

autem

autem inter omnia, quæ in corpore ſunt, nihil magis ad prudentiam conferre, quam ſanguinem, quo ſpectat quod idem Senex in *Libris de Diæta* aliquoties aſſeruerit, quod congrua *diæta* saniorem & *ſapientiorem* reddat *animum*: uti *L. I. de Diæta* aſſerit: *conducit ad ſapientiam hominibus, minimè ut ſint carnoſi*: ita *Maubeccius* Medicus Monſpelienſis in tr. *principes phyſiques de la raiſon & de paſſions des hommes* in illa plane opinione hæret quaſi *ratio* humana à nuda *materiali* & *mechanica* corporis diſpoſitione pendeat: ſubinde nonnulli ex illo phænomeno, quod *Galenus in Libr. quod animi mores ſequantur temperamentum corporis*, expoſuit, dum inter ordines & *proportiones* motuum *vitalium* & *moralium harmonia* intercedit, concludunt, quaſi *motus* ad *corporis* œconomiam pertinentes, *efficiant* atque producant motus *rationis* ſive *morales*, adeoque *confundunt* illos reſpectus, quando motus morales *ſecundum* vitalium motuum *ordinem* accommodantur, & quando illi *ab his* neceſſitantur, aut plane adminiſtrantur: ita porro idem *Galenus* ad *Thraſ. c. 37.* profitetur: *craſſus venter non parit ſubtilem intellectum*; & *D. Hieronymus in Ep.* dicit: *venter pinguis non generat ſenſum tenuem*: hiſce diverſis animadverſionibus placet illius mechanicorum *promachi* mentionem facere, nimirum *Carteſii*, qui in *Lib. de Method. S. 6*, dicit: *animus adeo à temperamento & diſpoſitione organorum corporis pendet, ut ſi ratio aliqua poſſit inveniri, quæ homines ſapientiores & ingenioſiores reddat, credam illam in Medicina quæri debere*: ex quibus ſingulis ſuffragiis illud tantum inferre & indicare lubet, quomodo omni *ferme* tempore illa *opinio* floruerit, quod *materiale* operetur in *immateriale*: aſt miſſis aliis conſiderationibus, quæ in hac doctrina proponi poſſent, non inutilis erit illa diſquiſitio, *quomodo medicamenta operentur in animam*, aut quomodo *anima* immaterialis commercium habeat cum *remediis* materialibus: de eo enim perinde multi dubitarunt, quod *medicamenta* animam *rationalem* afficiant, quoniam *materiale* & *immateriale* ſubjectum ſe invicem *contingere* non poteſt, quoniam *remedia* tantum *corpus* afficiant, aut cum

 cor-

corpore cohæreant, anima vero *rationalis* cum corpore *nullum* commercium habeat, aut quoniam anima *illis mediis* deſtituta ſit, quibus remedia *comprehendere* & cum iisdem congredi queat & quales ſimiles rationes proferuntur : aſt ſi vel *leviter* tales rationes advertimus,tunc eædem in craſſa *petitione principii* conſiſtunt,deinde *ſimpliciſſimis* maximeq; *evidentibus* effectibus & phænomenis repugnant & *communia* aſſerta *neotericorum* mechanicorum, quod *corpus animam* afficiat & alteret, negant & impugnant : quod & quomodo vero anima cum medicamentis congrediatur varia comprobant argumenta, quæ levi opera etiam proferri poſſent, ſi propoſitum noſtrum atque occaſio concederet : Quod itaque *legitimæ* medicamentorum *operationes* animæ *rationalis* directorio indigeant, facilius intelligi poſſet , ſi prima illa *offenſio* & hæſitatio compoſita fuerit, videlicet *quomodo* poſſibile ſit, ut anima *incorporea* cum *medicamentis* convenire poſſit:brevibꝰ itaque hunc ſcrupulũ eximere & hunc nodum gordium ſolvere laborabo : *Anima* eſt principium *ſentiens*,quod in hac rerum univerſitate ad *objectorũ* comprehenſionem abſolute *ſenſibus* indiget, quibus mediantibus *percipit*,quicquid occurrit : dum vero ad *ſenſationem* pertinet *attentio,* obſervatio, *organorum* ſenſoriorum debita *applicatio* & *perceptio,*hinc *ipſa ſentit* , minus vero *adæquate* dicitur,quod *corpus* ſentiat,quia corpus non *attendit*,obſervat & *percipit*:quare ipſe *Carteſius* hanc *perceptionem* pro *formali ſenſationis* ratione recte declaravit:Neq; tantum hæc anima ſentit,quæ *proximius* ad *ipſam* & ad operationes reliquas *mentis* ſpectant , ſed etiam quæ *corpori* ſuo, quod inhabitat atque uſurpat, *utilia* vel *inutilia* ſunt, quo illa *amplecti*,hæc vero *averſari* queat : omnes vero porro ſenſus, qui *cum corpore* adminiſtrantur, nituntur *tactu* , quo objecta afficiunt *organa* & *inſtrumenta* ſenſationis : dum itaque *anima* rationalis *per illa* organa ſentit, neceſſario *ipſa* ab *objectis* in *organis* ſuis ſenſoriis *afficitur* , & hunc *contactum percipit*, deinde de eodem *judicat* atq; *convenienter* illa objecta tractat & *dirigit*:hinc mediante *ſenſu* anima rationalis & *immaterialis* cum

ob-

objectis *materialibus* & in mundo obviis *congreditur*, quare *tot ſenſoria* organa *animæ* uſui atque *directorio* ſubſerviunt: ſi itaque conceditur quod *anima ſentiat*, quod etiam per ſanam rationem negari non poteſt, (quia quilibet, à præjudiciis liber è propria convictione agnoſcere poteſt, quam *activa* ſit anima in *organorum* ſenſoriorum *applicatione* & *directione*) *ſentit* vero anima objecta *corporea*, ergo datur *commercium* inter animam *incorpoream* & objecta *corporea*: ſed cum lepida illa *oblocutio* admodum obſoleta ſit, quod anima ſentiat *per ſpiritus*, ſive animam ſubordinatam *materialem*, hinc hic *craſſus* error perinde evitandus eſt, quia nititur illo perpetuo *præjudicio*, quaſi anima *rationalis* cum organis & *inſtrumentis* ſenſoriis ſine talibus *ſpiritibus* communionem habere nequeat: cum vi hujus *præjudicii* eadem *anima* ne quidem cum ſuppoſitis talibus *ſpiritibus* congredi poſſet: aſt quo minus in communicatione motuum *interceſſio* talium ſpirituum neceſſaria eſt, eo minus *neceſſe* erit, quo *anima* in actu *ſenſationis* ſpiritibus utatur, cum *ſenſatio* nihil aliud ſit, quam *motus*: neque quidem multiplices aliæ ſolidæ conſiderationes permittunt *comicis* & fabuloſis ejusmodi opinionibus aures præbere, quaſi aniles illi ſpiritus ad ſenſationis officium requirantur, cum vel quilibet prudens facilè agnoverit, quam ridiculæ narrationes & *ſuppoſitiones* ex ejusmodi traditione fluant: equidem proximius ex præmiſſa *demonſtratione* hanc *applicationem* formo: *Senſus* per *totum* corpus tam *internum* quam *externum* eſt *activus*, ſiquidem partes *nervoſæ* per *univerſum* corpus ſunt diſſeminatæ; *interna* ſenſatio æque ac *externa* abſolvitur *perceptione*: nullum vero *corporeum* ſubjectum *percipit*, ergo *internæ* ſenſationis principium eſt anima *incorporea*: *externi* ſenſus porro differunt diverſis *gradibus*, ergo etiam *internæ* ſenſationes non ſunt indiſcretim *craſſæ* & impetuoſæ: præterea æque ab *intra*, quam ab *extra* anima *rationalis* vel *bona* vel *mala* objecta *obſervare* & deinde *rite* tractare debet: Si itaque *medicamenta* vel ab *extra* vel ab *intra* applicantur, tunc eadem per *qualitates* ſuas *phyſicas corpus* afficiunt, id vero *corpus*, ut ma-

teria

teria *non ſentit* aut *percipit*, ergo *has qualitates* tale principium obſervat, quod ſolam illam *capacitatem* habet, quo *percipiat*: eſt itaque hæc anima *rationalis* in *corpore* ſuo per *motus* congruos *ſenſitiva*, illud principium, quod remediorum *qualitates percipit*: & quo minus *objecta* externa *efficiunt*, quo oculus videat, aut auris audiat, ita æque minus *medicamenta efficiunt*, quo hæc aut alia interna *corporis pars* eadem *ſentiat*, aut ab iisdem *ſtimuletur*: hinc illa anima *rationalis*, præter quam *nihil aliud* in corpore humano *ſentit*, etiam oblata *remedia motu ſenſationis percipit*, deinde vero *ſecundum* illorum remediorum conditionem & *qualitatem* varios alios *effectus* producit: uti in *moralibus* negotiis *ſecundum externarum* ſenſationum indolem reliquas ſuas *actiones diſponere* ſolet, dum non *objecta* animum *cogunt* aut neceſſitant, ſed dum anima *ſecundum* objectorum apprehenſionem deinde reliquas *æſtimationes*, deliberationes, dijudicationes, comparationes & applicationes *ſponte* inſtituit: ita *medicamenta* oblata *effectus* conſequentes non *neceſſitant*, ſed eadem *anima* utplurimum tales effectus verè *medicamentoſos* producit, diſponit, *format*, applicat & dirigit, adeo ut ex perpetua *harmonia* ſenſationis in *moralibus* & *vitalibus* negotiis veritas præſentis conſiderationis facile emineat: è quo *fundamento* prompte reliquæ *ſpeciaiores applicationes* non modo fluunt, ſed & qualescunque oblocutiones facile ſolvi poterunt: Placuit itaque huic diſquiſitioni, qua Medicamentorum modum operandi in corpore vivo fuſius propoſuimus, hanc conſiderationem præviam & ad eandem doctrinam apprime ſpectantem præmittere, quo principalis hæc offenſio tempeſtive avertatur: neque ſingulas has noſtras meditationes tam in Theoria, quam in Praxi medica inutiles eſſe credimus, quare easdem nunc publico uſui & communi utilitati expoſuimus; Deum rogamus, ut hos labores ſua gratia comitetur, quo illum ſcopum, quem intendimus, nimirum gloriam altiſſimi & proximi commodum largo fructu aſſequantur.

Et hæc præſente occaſione more ſolito præmittere placuit publicæ, quam promeruit, commendationi & commemorationi honeſtæ proſapiæ ac præclaræ vitæ rationis.

DN. ALBERTI CONRADI KAULITZ MEDICINÆ CANDIDATI DIGNISSIMI.

Hic vitæ lumen adiit Qvedlinburgi Anno 1697. d. 7. Sept. Patre Viro Præ Nobiliſſimo Excellentiſſimo & Experientiſſimo DN. MICHAELE KAULITZ, Medicinæ Doctore & Practico, fama & dexteritate conſpicuo, Potentiſſimi Regis Boruſſiæ Medico Aulico, Sereniſſimi Principis Anhaltini Conſiliario & Archiatro Spectatiſſimo, Matre virtutibus honeſtiſſimis fulgente OTTILIA CHARLOTTA, Viri Summe Reverendi Domini WILHELMI ZESCHII S. S. Theol. Doctoris, General. Superint. & Paſtoris primarii Wertheimenſis, nec non deſignati Profeſſoris Theologiæ Academiæ Jenenſis admodum celebrati, Filia dilectiſſima, qua præmatura, quod luget, morte erepta, prælaudatus tamen ipſius Dn. Parens omne ſtudium, omnemque aſſiduitatem adhibuit, quo in neceſſaria pietate, bonis ſcientiis, ingenuis & honeſtis moribus ipſe educetur, promoveaturque, quare ſub ſollicita vigilantia fideliſſimis inſtitutionibus & manuductionibus eruditorum & fama atque doctrina præclarorum virorum commendatus fuit: proinde dexterrima informatione Dn. M. ECKARDI & HORNII in ſchola Patria Rectoris & Conrectoris meritiſſimorum fructus eſt, poſtea ab Honoratiſſimo ſuo Domino Parente ad altiora, præcipue quidem ad Medica ſtudia præparabatur, à quo Inſtitutionum Medicarum Heurnii explicationem magna cum cura impetravit : hinc ad altiores doctrinas ſatis maturus Anno 1716. Academiam Jenenſem adiit, ubi ordine primo neceſſaria fundamenta in Philoſophicis, præeunte Excell. SYRVIO Prof. Philoſ. & cooperante M. Bayero poſuit: Poſtea cum laudabili tenore Excellentiſſimorum Dn. Dn. WEDELIORUM, SLEVOGTII,

TEICH-

TEICHMAYERI & FICKII Collegia publica & privata, per ſingulas partes Medicinæ & phyſicam dogmaticam æque ac experimentalem frequentavit, inſuperque fructus induſtriæ ſuæ ac egregiorum profectuum Diſſertatione quadam Academica ſub ſplendido Præſidio prælaudati Senioris Excell. & Celeb. Dni *Wedelii* probavit & demonſtravit, qua *Hæmorrhagias Narium* erudite expoſuit: Et dum hac ratione cum multa laude multoque fructu Academicum ſuum Curſum ſub divino directorio exantlavit, ad exteras regiones laudabili quodam conatu curſum ſuũ direxit & per Urbes Imperiales *Noribergam*, *Auguſtam Vindelicorum* tranſiit, ITALIAM poſtea viſitavit, *Venetos* ſalutavit, *Veronam*, *Milanũ*, *Mantuam*, *Hetruriam*, *Piſam*, *Loretto* cum multo ſtudio & delectatione conſpexit, imprimis ſub ejusmodi celebribus peregrinationibus multos Viros fama, dignitate, generoſitate, ſplendore, eruditione & experientia celebratiſſimos adiit eorundemq; favorem atque notitiam ſibi conciliavit, præcipuè *Romæ* Excellentiſſimum *Lanciſium*, *Bononiæ* Exercitatiſſimum *Valſalvam*, *Modenæ* Clariſſimum *Torti*, *Patavii*, Celeberrimos *Valiſnerum* & *Morgagni* multosque alios Spectatiſſimos paſſim viſitavit Viros, hinc à *Livorno* ad *Maſſiliam*, inde ad *Tolanium*, *Lugdunum Gallorum*, *Genevam*, *Tigurum*, *Baſileam*, *Argentoratum* ſe convertit, abhinc vero iterum in Galliam progredi ſecum conſtituit, ſed præter ſpem ab honoratiſſimo Domino Parente ſuo in Patriam revocabatur; pervenit itaque ad noſtram Academiam & à Facultate noſtra Jura atque Privilegia Doctoralia modeſte petiit, qui ipſe proinde in conſuetis examinibus egregios ſuos profectus in Medicina ſub connubio modeſtisſimorum morum abunde comprobavit, ut eidem aditum ad Cathedram pro ventilanda Inaugurali Diſputatione lubenter conceſſerimus, cum ipſum talibus honoribus admodum dignum judicaverimus: defendet itaque proximo d. XVIII. Septembris annuente divina gratia Diſſertationem ſuam, qua MEDICAMENTORUM MODUM OPERANDI IN CORPORE VIVO explicavit atque propoſuit: Ad quem Solennem actum ſub iterata exoratione divinæ clementiæ Magnificum Dominum Pro-Rectorem, Illuſtrisſimos, Illuſtres, Summe Reverendos, Excellentisſimos, Conſultisſimos, Amplisſimos Clarisſimosque, Academiæ Proceres, Cives, Fautores, omni humanitate & quibus par eſt officiis decenter invitamus: P. P. Halæ Mageb. d. XVII. Cal. Octobr.

A. O. R. MDCCXX.

(L. S.)